

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

První světová válka a péče o sirotky v Jihočeském regionu

Vedoucí práce: prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Ivana Zavadilová

Studijní obor: SČHP

Ročník: čtvrtý

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem *První světová válka a péče o sirotky v Jihočeském regionu* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 28. 3. 2017

Ivana Zavadilová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, prof. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th.D., za cenné rady a veškerou pomoc při její tvorbě.

Obsah

Úvod.....	6
1 Péče o sirotky v období první světové války v království Českém	8
1.1 Péče o sirotky jako součást veřejné péče chudinské	8
1.2 Péče o sirotky dobročinně organizovaná.....	12
1.3 Péče o válečné sirotky	14
1.4 Příprava na péči o sirotky v poválečném období	16
2 Dobročinná péče o české sirotky na jihu Čech.....	18
2.1 Aktivity řízené <i>Českou zemskou komisí pro ochranu dětí a péči o mládež</i>	18
2.1.1 Dětské rodinné kolonie	19
2.1.2 Činnost okresních komisí	20
2.2 Aktivity spojené s katolickou církví.....	22
2.2.1 Sirotčince katolického spolku <i>Serafinské dílo lásky pro země československé</i>	22
2.2.2 Výzvy biskupa Josefa Antonína Hůlky v <i>Ordinariátním listu</i>	27
2.2.3 Sirotčince provozované řády	30
2.3 Aktivity spolkové a jednotlivců	31
2.3.1 <i>Okresní pomocná úřadovna válečná</i>	31
2.3.2 Pomoc rodinám záložníků a členů domobrany.....	32
2.3.3 Spolková válečná činnost	32
2.3.4 Obecní fondy	34
2.3.5 Akce na oslavu císařových významných dnů.....	34
2.3.6 Polévkové ústavy	35
2.3.7 Podpora aktivit <i>České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež</i>	36
2.3.8 Podpora <i>Vdovského a sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci v Praze</i>	36
2.3.9 Podpora ostatních místních aktivit.....	37
2.3.10 Podpora spolku <i>České srdce</i>	38
2.3.11 Pomoc českým dětem ve Vídni.....	39
3 Dobročinná péče o německé sirotky na jihu Čech.....	40
3.1 <i>Deutsche Landeskommision für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Böhmen</i>	40
3.1.1 Péče o rodiny místních vojáků	41
3.1.2 Spolková činnost.....	42

4	Závěr.....	44
	Seznam použitých zdrojů.....	46
	Seznam použitých zkratek	60
	Seznam příloh	61
	Abstrakt.....	68
	Abstract.....	69

Úvod

Sirotci byli odnepaměti vnímáni jako sociálně ohrožená skupina, o kterou se bylo potřeba postarat, protože byli právně nezpůsobilí, a tudíž snadno manipulovatelní. Nejprve o ně pečovala v rámci charitativní činnosti církev, později se k ní přidávaly laické dobročinné iniciativy a jako poslední se do péče o sirotky zapojil stát v oblasti legislativy a sociální politiky.

V 19. století se prosadilo přesvědčení, že si dítě jako autentická bytost zaslouží specifické zacházení. V roce 1908 vyhlásil císař František Josef I. heslo *Vše pro dítě*, po šesti letech od jeho proklamace začala ale první světová válka. I když českým dětem nepřinesl tento konflikt přímou válečnou zkušenost, i tak jejich život poznamenal.¹

Kniha *Vše pro dítě! Válečné dětství 1914-1918* tvrdí, že první světová válka byla i válkou dětí, že je zbavila práva na domov a vzdělání, na lásku rodičů², že je připravila o právo na dětství³. Kniha nás inspirovala k zamyšlení nad tím, jak bylo v té době postaráno o osiřelé děti na jihu Čech. Budeme hledat odpovědi na otázky, které subjekty se podílely na péči o ně a jakým způsobem to činily. Při jejich zodpovídání budeme vycházet z kontinuity veřejné sociální péče o sirotky v království Českém upravené říšskými chudinskými zákony i návaznosti dobročinné sociální péče o sirotky postavené na předválečných institucích v království Českém.

Práci budeme dělit do tří kapitol, úvodu a závěru. V první kapitole se budeme věnovat systému péče o sirotky v království Českém. Budeme pojímat péči o ně jako součást veřejné péče chudinské, která byla primárním typem péče o tuto cílovou skupinu povinně určeném příslušnou legislativou. Budeme se zabývat dobročinnou péčí o sirotky, bez níž by veřejná péče o ně nemohla existovat. Chyběly by jí totiž nejen dostatečné finanční příjmy na zabezpečení dětí, ale i materiální zázemí, lidské kapacity a jejich osobní nasazení nezbytné pro zajištění kvalitní výchovy sirotků, a potažmo i pro zabezpečení jejich perspektivní budoucnosti. Budeme charakterizovat systém péče o válečné sirotky na úrovni veřejného i dobročinného pole. Kapitulu uzavřeme nástinem následné péče o sirotky v poválečném období.

Ve druhé kapitole se soustředíme na dobročinnou péči o české sirotky v jihočeském regionu, kterou rozdělíme do tří částí – působení *České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém* (dále ČZK), aktivit spojených s katolickou církví a spolkových iniciativ a činnosti jednotlivců.

---

¹ Srov. LENDEROVÁ, M.; HALÍŘOVÁ, M.; JIRÁNEK, T. *Vše pro dítě! Válečné dětství 1914-1918*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4, s. 5 – 8.

² Srov. tamtéž, s. 5.

³ Srov. tamtéž, s. 5.

Ve třetí kapitole se budeme zabírat velmi stručně péčí o německé sirotky na jihu Čech. Ačkoliv byly některé okresy jižních Čech svou podstatou národnostně smíšené, nepodařilo se nám ale nalézt dostatek relevantních přímých zdrojů k této problematice.

V práci se zaměříme na období 28. července 1914 – 11. listopadu 1918, ve kterém zaznamenaly všechny válčící státy vysoký počet sirotků. Není ho možné přesně stanovit, můžeme ho pouze odhadnout z demografických údajů.⁴

Pro práci budeme používat převážně přímou metodu vycházející ze studia dobových zákoníků, odborných knih vydávaných ČZK, archiválií z biskupského archivu SOA Třeboň.

V podkapitole věnované činnosti okresních komisí (2.1.2) ji budeme kombinovat s metodou indukce, kdy na základě dochovaných zpráv okresních komisí uveřejňovaných ve výročních zprávách ČZK budeme rekonstruovat oblasti činností, jimiž se okresní komise v období let 1914 – 1917 na jihu Čech zabývaly.⁵ V kapitole věnující se stručnému nástínu dobročinné péče o německé sirotky (kapitola 3) užijeme nepřímou metodu spočívající v získání informací z dobového tisku – periodika *Budweiser Zeitung*⁶ a kvalifikačních prací. Tu použijeme i v podkapitolách soustřeďujících se na informace o aktivitách katolické církve získaných z periodika *Ordinariátní list*⁷ (2.2.2) a v podkapitole popisující aktivity spolkové a jednotlivců z periodika *Jihočeské listy*⁸.

---

⁴ Podle statistiky žilo v roce 1910 v království Českém z 10 148 410 celkového počtu obyvatel 2 524 781 žen ve věku 15 – 49 let, kterým se živě narodilo 296 361 dětí, přičemž v letech 1910 – 1913 byla kojenecká úmrtnost 27,4% zemřelých dětí do 1 roku života. Srov. SRB, V.; KUČERA, M. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích v XIX. století*. In EGERMAYER, F. *Statistika a demografie I*, Praha: ČSAV, 1959, tab. 9, s. 149, tab. 12, s. 42.

⁵ Výroční zpráva za rok 1918 byla, oproti předchozím, velmi stručná, bez přílohy zpráv o činnosti jednotlivých okresních komisí. Srov. *Výroční zpráva České zemské komise pro ochranu mládeže v Čechách za rok 1918: přehled desetileté činnosti České zemské komise*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu mládeže v Čechách, 1919. ISBN neuvedeno.

⁶ *Budweiser Zeitung* – německé noviny vydávané v Českých Budějovicích v letech 1873 – 1945. Srov. *Encyklopedie Českých Budějovic*, 2. rozš. vyd. České Budějovice: Statutární město České Budějovice a NEBE s. r. o., 2006, s. 198. ISBN 80-239-6706-1, s. 57.

⁷ *Ordinariátní list* je úřední věstník diecéze. Srov. Česká Wikipedie. *Acta Curiae*. [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 30. 6. 2013 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Acta_Curiae.

⁸ *Jihočeské listy* byly nepolitické noviny, které vycházely v letech 1895 – 1941 a přinášely zprávy z Českých Budějovic a jižních Čech. Srov. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 2. rozš. vyd. České Budějovice: Statutární město České Budějovice a NEBE s. r. o., 2006. ISBN 80-239-6706-1, s. 198.

1 Péče o sirotky v období první světové války v království Českém

1.1 Péče o sirotky jako součást veřejné péče chudinské

V kapitole vymezíme cílovou skupinu sirotků, začleníme péči o ně do veřejné péče chudinské na úrovni obcí, objasníme systém jejího financování a vysvětlíme princip hierarchického uspořádání orgánů veřejné sirotčí péče.

Sirotci byli vnímáni jako osoby, které si nemohly kvůli svému nízkému věku zajišťovat prostředky ke své obživě vlastní ekonomickou aktivitou.⁹ Jejich postavení v rakouských zemích, s výjimkou Uher, upravoval od roku 1811 Všeobecný zákoník občanský pro veškeré německé země dědičné, který v českých zemích platil s drobnými úpravami až do roku 1950.¹⁰ Děлил osoby nezpůsobilé z důvodu nedostatečného věku, duševní vady nebo jiných poměrů se řádně starat o své záležitosti do tří skupin: dětí, které nepřesáhly 7. rok věku; nedospělců s věkovou hranicí 14 let a nezletilců do 21. roku věku.¹¹

I když byly právně za sirotky považovány děti po smrti svého otce, i úmrtí matky fakticky ovlivňovalo strukturu a ekonomiku původní rodiny, která mohla dítěti i po nabytí plnoletosti poskytovat podporu při začátku samostatné existence.¹² Povinnosti rodičů byly přesně vymezeny – otec se staral především o výživu dětí a matka se věnovala péči o jejich tělesnou výchovu a zdraví.¹³ Otec jako hlava rodiny disponoval zvláštním právem – mocí otcovskou, která se vztahovala na právo volby povolání pro dítě, právo spravovat jeho jmění a právo zastupovat je.¹⁴ Po jeho smrti byla dítěti poskytnuta až do doby jeho zletilosti, tj. 24 let¹⁵, zvláštní zákonná poručenská ochrana¹⁶. Soudní přidělení poručníka ale nebránilo tomu, aby se o dítě i nadále starala jeho matka.¹⁷ Dítěti mohl být zřízen i úřední poručník, kterým se mohl stát i orgán veřejné správy nebo některé sdružení pro ochranu mládeže.¹⁸

---

⁹ Srov. SKOŘEPOVÁ, M. *Ovdovění a osiřené ve venkovské společnosti. Panství Nový Rychnov (1785 – 1855)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016. ISBN 978-80-7394-591-6, s. 55.

¹⁰ Srov. SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Civilní kodexy: 1811-1950-1964*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-08-X, s. 19 – 21.

¹¹ Srov. tamtéž, Díl první, Hlava první, § 21, s. 44.

¹² Srov. SKOŘEPOVÁ, M. *Ovdovění a osiřené ve venkovské společnosti: panství Nový Rychnov (1785 – 1855)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016. ISBN 978-80-7394-591-6, s. 7.

¹³ Srov. SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Civilní kodexy: 1811-1950-1964*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-08-X, s. 67.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 68 – 69

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 44.

¹⁶ Srov. SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Civilní kodexy: 1811-1950-1964*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-08-X, s. 79.

¹⁷ Srov. LENDEROVÁ, M.; RÝDL, K. *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Praha: Litomyšl: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9, s. 287.

¹⁸ Srov. *Výroční zpráva České zemské komise pro ochranu mládeže v Čechách za rok 1918: přehled desetileté činnosti České zemské komise*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu mládeže v Čechách, 1919. ISBN neuvedeno, s. 123.

Sirotci spadali do oblasti chudinského zaopatření zajišťovaného domovskou obcí.¹⁹ Právní základ veřejného chudinství Rakouska - Uherska pro období let 1914 – 1918 tvořily zákony: č. 18 ř. z. ze dne 5. března 1862 stanovující oprávněnost nároku každého státního občana na domovské právo v některé obci a péči o chudé a obecní dobročinné ústavy jako jeden z úkolů samostatné působnosti obce, v níž má státní občan domovské právo²⁰; č. 105 ř. z. ze dne 3. prosince 1863 vymezující právo osoby žádat v případě zchudnutí zaopatření obce, v níž má domovské právo; nabytí práva domovského u dětí narozením, místo určení domovského práva dětí narozených v manželství, mimo něj i dětí legitimizovaných a závazek obce pečovat v případě dětí nejen o jejich výživu a pomoc v době nemoci, ale i o jejich vychování²¹, č. 222 ř. z. ze dne 5. prosince 1896 o právu domovském měnící některá ustanovení zákona č. 105 v uspořádání domovských záležitostí.²²

Pravidla zabezpečování chudých v království Českém upravoval zákon č. 59 z. z. ze dne 3. prosince 1868 o opatrování chudých a z něj vycházející zákon č. 38 z. z. ze dne 29. dubna 1895 o zřízení stravoven.²³, které uplatňovaly zásady veřejného chudinství Rakouska - Uherska pro období let 1914 – 1918.²⁴

Chudinství mělo vždy represivní charakter, bylo spojeno se stigmatizací jeho příjemců i jejich disciplinací. Do vztahu k osiřelým dětem se promítala obava z jejich možného mravního selhání v dospělosti plynoucího z nedostatečné výchovy a vzdělání.²⁵

Komplexní a jednotné péči o opuštěné a zanedbané děti v království Českém chyběly ale hmotné prostředky. Jejich zákonné poskytování bylo založeno na principu subsidiarity – začínalo v domovských obcích a v případě jejich nemohoucnosti se mělo přesouvat na úroveň okresů a následně země, míra jejich pomoci nebyla dlouho přesně specifikována. Pokrokem se jevílo

¹⁹ Srov. RÁKOSNÍK, J.; TOMEŠ, I. a kol. *Sociální stát v Československu: právně- institucionální vývoj v letech 1918 – 1992*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-30-8, s. 59 – 60.

²⁰ Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1862: *zákon, daný dne 5. března 1862 pro král. České, Dalmatské, Haličské a Vladimírské s vojvodst. Osvětimským a Zátorským a velkovojev. Krakovským, pro arcivojev. Rakouské pod Enží a nad Enží, pro vojev. Horno a Dolnorakouské a Bukovinské, pro markr. Moravské, pro knížecí hrabství Tyrolské a zemi Vorarlberskou, pro kníž. hrabství Gorické a Gradišské, pro markr. Istriánské a město Terst s okšlkem, jímžto se vyměřují základní pravidla, sle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 5. 3. 1862, [cit. 8.1.2017], Částka IV., článek 2, 5. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

²¹ Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1863: *zákon, jímžto se pořádají záležitosti domovské má platnost Čechách, v Dalmatsku, v Haliči s Krakovskem, v Rakousích pod Enží a nad Enží, v Salcbursku, Štýrsku, Korutanech, Krajině, Bukovině a Moravě, Slezku, Tyrolsku, Vorarlbersku a v Přímoří* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 3. 12. 1863, [cit. 8.1.2017], Částka I. § 1; Částka II. § 5 – 7, 12, 21; Částka IV. § 24. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

²² Srov. ENGLIŠ, K. *Zprávy Zemského statistického úřadu Království českého. Svazek XIII., Chudinství v Království českém na počátku XX. století*. Praha: Zemský statistický úřad Království českého, 1908. ISBN nevedeno, s. XXVI.

²³ Srov. tamtéž.

²⁴ Srov. tamtéž.

²⁵ Srov. SKOŘEPOVÁ, M. *Ovdovění a osiření ve venkovské společnosti. Panství Nový Rychnov (1785 – 1855)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016. ISBN 978-80-7394-591-6, s. 61.

založení Zemských fondů sirotčích ze správních přebytků společných pokladen sirotčích,²⁶ které byly po dobu působnosti císařského patentu z roku 1858 spravovány státem. Od té doby se v nich soustředilo značné množství správních přebytků tvořících rezervní fond k pokrytí případných ztrát.²⁷

Zákon č. 62 ř. z. ze dne 3. června 1901 určoval povinnost hromadným sirotčím pokladnám odvádět procentní část svých ročních přebytků z období let 1901 – 1910 příslušným zemím²⁸ a jeho prováděcím zákonem č. 78 z. z. ze dne 29. října 1902 bylo určeno, že takto získané finanční prostředky směřovaly k chudým sirotkům, zanedbaným a opuštěným dětem a sirotkům po osobách zemřelých ve válce nebo veřejné bezpečnostní službě do 18. roku věku, které se nacházely v ústavní i soukromé výchovné péči, ochranovnách a polepšovnách.²⁹

Z úsporných důvodů byla upřednostňována finanční podpora dětí, které žily ve stávajících zařízeních před dáváním subvencí na stavbu nových ústavů a odborná ústavní výchova byla poskytována dětem nemocným a se zdravotním postižením a dětem zdravým, pro které nebyli nalezeni vhodní pěstouni.³⁰

Pro děti osiřelé a opuštěné zpravidla do 14. roku věku, ve výjimečných případech i do 18 let, byly z prostředků *Zemského sirotčího fondu* vypláceny prostřednictvím okresních výborů výchovaci příspěvky, které obnášely 6 – 15 korun (dále K) měsíčně. Směřovaly k dětem v soukromé péči, na které dozíraly obecné rady sirotčí, do ústavů výchovných (sirotčinců) a léčebných i ve formě sirotčího stipendia k dětem navštěvujícím odborné školy.³¹

Základem systému péče o sirotky byly domovské obce, které si vytvořily speciální orgány – obecní rady sirotčí mající plně v kompetenci veškerou dětskou problematiku.³² Jejich úkolem ve vztahu k dětem osiřelým a opuštěným bylo získávat finanční příspěvky od *Okresních komisí pro péči o mládež* (dále OK), ČZK, *Zemského fondu sirotčího* a ostatních fondů zřízených ve válečné době, vykonávat dozor nad pěstounskou péčí u dětí podporovaných z veřejných fondů, podporovat zájem o soukromou dobročinnost, zajišťovat administrativní agendu a účastnit se aktivně místní přímé práci se sirotky.³³

²⁶ Srov. ADÁMEK, K. *Zemské sirotčí fondy*. Chrudim: Karel Adámek, 1906. ISBN neuvedeno, s. 14 – 15.

²⁷ Srov. Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1922. *Tisk 1279: vládní návrh* [online]. Praha: Senát, 16. 2. 1922, [cit. 13. 1. 2017]. Dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T1279_00.htm.

²⁸ Srov. Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1901: zákon, jak upotřebeno býti má částí správních přebytků hromadných pokladen sirotčích [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 3. 6. 1901, [cit. 13. 1. 2017], Částka XXVI, § 1 – 2. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

²⁹ Srov. tamtéž, § 1, 5.

³⁰ Srov. ADÁMEK, K. *Zemské sirotčí fondy*. Chrudim: Karel Adámek, 1906. ISBN neuvedeno, s. 26 - 28.

³¹ Srov. BUDÍNSKÝ, V. *Obecné rady sirotčí a péče o mládež*. Praha: 1918. ISBN neuvedeno, s. 10 – 11.

³² Srov. tamtéž, s. 4 – 5.

³³ Srov. tamtéž, s. 5.

Mezičlánkem, který spojoval obecní rady sirotčí se *Zemským fondem sirotčím* a ČZK, byly OK pečující kromě jiného o zřizování nadací, stipendií, sirotčinců a útulků.³⁴ Byly spolkovými institucemi, v jejichž správních výborech byli zastoupeni jednotlivci; členové místních spolků, ostatních zařízení starajících se dobrovolně o děti a mládež, úřadů a veřejných korporací majících péči o mládež ve své agendě. Pro potřeby místních šetření a dozorů jmenovaly v jednotlivých obcích své důvěrníky z řad občanů.³⁵

Na vrcholu veřejně organizované sociální péče o sirotky stála ČZK která správně, organizačně, finančně i morálně zaštiťovala veřejnou i soukromou péči o děti, včetně válečných sirotek.³⁶ Směrem k veřejnosti se prezentovala ČZK od roku 1910 prostřednictvím svého časopisu *Ochrana mládeže*, který byl jediným odborným časopisem v oboru všeobecné sociální péče o mládež. ČZK se zabývala i pořádáním přednášek, kurzů a vydáváním odborných příruček.³⁷ ČZK poskytovala praktickou péči ve vlastních ústavech, financovala péči v cizích ústavech, provozovala dětské rodinné kolonie, podílela se na vyřizování žádostí o výchovaci příspěvky ze *Zemského fondu sirotčího* a podporovala válečné sirotky formou *Fondu pro sirotky po padlých vojázech českých*.³⁸

---

³⁴ Srov. tamtéž.

³⁵ Srov. *Čtvrtstoletí práce na ochranu české mládeže: 1908 – 1933*. Praha: Česká zemská komise pro péči o mládež v Čechách, [b. r.]. ISBN neuvedeno, s. 6.

³⁶ Srov. BUDÍNSKÝ, V. *Obecné rady sirotčí a péče o mládež*. Praha: 1918. ISBN neuvedeno, s. 8.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 36 – 37.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 8 – 10.

1.2 Péče o sirotky dobročinně organizovaná

Tato kapitola se soustřeďuje na nezbytný doplněk veřejné péče o sirotky – péči dobročinnou a věnuje zásadní pozornost spolku *Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež*, který se stala spojovacím článkem obou typů péče o sirotky.

Základem ochrany dětí a mládeže v letech 1914 – 1918 byla zákonná péče, tj. péče veřejná. Svoji činnost by ale nemohla plnit bez účelné součinnosti s péčí dobrovolnou.³⁹ Dobročinnou péčí o sirotky se zabývaly především charitativní spolky a instituce zřizované církví a nutné prostředky získávaly z členských příspěvků, výtěžků akcí plesových, bazarových nebo sbírkových, které pořádaly, podpory obecních správ nebo bankovních úřadů. Dostatečné příjmy pro ně zaručoval až zákon č. 62 ř. z. ze dne 3. června 1901 o využití přebytků sirotčích pokladen.⁴⁰

Dobročinná péče o sirotky se soustřeďovala zejména na jejich výchovu, na kterou část obcí rezignovala, a prevenci patologických jevů u dětí a mládeže.⁴¹ Byla, stejně jako veřejně organizovaná péče, jedním z nástrojů jejich disciplinace, protože se mělo za to, že delikvence a kriminalita dětí a mládeže je přímým důsledkem zanedbání výchovy.⁴²

Rozšíření dobročinné péče spolkové umožnil zákon č. 134 ř. z. ze dne 15. listopadu 1867 o právu spolčovacím, který se vztahoval pouze ke spolkům s neziskovým záměrem⁴³, vyjma řádů, duchovních kongregací a spolků náboženských⁴⁴. Na jeho základě vzniklo v letech 1867 – 1918 v Čechách a na Moravě 1 142 dobročinných spolků, z nichž se 839 věnovalo péči o děti a mládež.⁴⁵

Od počátku 20. století sílily snahy oblast dobročinné péče o děti a mládež zracionalizovat a zpřehlednit, protože netransparentnost charitativních spolků podporu znesnadňovala nebo dublovala.⁴⁶

V roce 1907 byla založena *Zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém* s českou a německou sekcí, které vedle sebe pod společným předsednictvím pouze existovaly, aniž by spolupracovaly.⁴⁷

---

³⁹ Srov. TŮMA, A. *Právní základy sociální péče o mládež v republice Československé*. Praha: Česká zemská komise pro péči o mládež v Čechách, 1925. ISBN neuvedeno, s. 238.

⁴⁰ Srov. LENDEROVÁ, M.; HALÍŘOVÁ, M.; JIRÁNEK, T. *Vše pro dítě!: válečné dětství 1914 – 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4, s. 124 – 125.

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 124.

⁴² Srov. HALÍŘOVÁ, M. *Sociální patologie jako ochrana dětství od dob osvícenství do roku 1914: disciplinace jako součást ochrany dětství*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012. ISBN 978-80-7395-486-4, s. 60.

⁴³ Srov. Společnost pro církevní právo: judikatura: právní předpisy ČR upravující právní postavení církví a náboženských společností a další související otázky: 1918 – 1855: *134/1867 ř. z.*, [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, © 1999 – 2016, poslední editace stránky 12. 1. 2017, [cit. 2017-01-22]. § 2. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>.

⁴⁴ Srov. tamtéž, § 3.

⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 123.

⁴⁶ Srov. LENDEROVÁ, M.; HALÍŘOVÁ, M.; JIRÁNEK, T. *Vše pro dítě!: válečné dětství 1914 – 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4, s. 124.

⁴⁷ Srov. DVORÁK, J. *Ochrana mládeže*. Praha: Bursík & Kohout, 1908. ISBN neuvedeno, s. 85.

Od roku 1908 se obě sekce osamostatnily a byla založena instituce na spolkovém spolkového základu - ČZK⁴⁸, která se nestala pouze centrem veškeré dobročinné péče, ale vytvořila fungující spojení s péčí veřejnou, zejména díky složení svého správního výboru, který tvořili zástupci volení valnou schůzí komise spolu s představiteli veřejných úřadů a korporací, jako *Zemského výboru*, *Zemského vrchního soudu*, *Zemské školní rady* nebo *Zemského zdravotního úřadu*. Takto získaný poloprofesionální ráz zesiloval úkoly, které byly ČZK svěřovány, ač spadaly do sféry veřejné péče, jako např. dozor nad různými zařízeními dobročinné péče o děti a mládež, pěstounskými rodinami i nemanželskými dětmi.⁴⁹

S průběhem války se ke stávajícím dobročinným organizacím připojily v království Českém např. *Zemská válečná pomocná komise*, *Zemský pomocný spolek Červeného kříže pro království České* a *Zemská pomocná válečná úřadovna*.⁵⁰

---

⁴⁸ Srov. LENDEROVÁ, M.; HALÍŘOVÁ, M.; JIRÁNEK, T. *Vše pro dítě!: válečné dětství 1914 – 1918*. Praha: Litomyšl: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4, s. 124

⁴⁹ Srov. *Čtvrtstoletí práce na ochranu české mládeže: 1908 – 1933*. Praha: Česká zemská komise pro péči o mládež v Čechách, 1933. ISBN neuvedeno, s. 5 – 6.

⁵⁰ Srov. LENDEROVÁ, M.; HALÍŘOVÁ, M.; JIRÁNEK, T. *Vše pro dítě!: válečné dětství 1914 – 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4, s. 126.

1.3 Péče o válečné sirotky

Tato kapitola se týká pouze péče o válečné sirotky, zákonné i dobročinné.

Dle zákona č. 237 ř. z. ze dne 26. prosince 1912 měli manželka a manželští potomci mobilizovaných osob nárok na příspěvek k výživě ze státních peněz⁵¹, a případně i na příspěvek k nájemnému v jeho poloviční výši.⁵² Úhrn vyživovacích příspěvků rodiny nesměl být vyšší než průměrný denní výdělek osoby v aktivní vojenské službě.⁵³ Vyživovací příspěvek byl náhradou mobilizovaných osob za dobu, po kterou neměly občanský příjem. Pokud mobilizovaná osoba zemřela v boji nebo před svým návratem v neaktivní službu či zůstala nezvěstná, byl vyživovací příspěvek vyplácen ještě po dobu 6 měsíců od její smrti či okamžiku pohřbívání.⁵⁴ Tento státní vyživovací příspěvek nesnižoval výši ostatních poskytovaných příspěvků od země, obce, spolků či soukromých osob, kromě situace, kdy byly vyplaceny jako zálohy na vyživovací příspěvek prostřednictvím dobročinných organizací.⁵⁵

Do čela dobročinné péče o válečné sirotky se postavila ČZK, která se připojila k aktivitám *Zemské pomocné válečné úřadovny* zřízené na počátku války pro celé království České v oblasti péče o sirotky po padlých vojínech⁵⁶ a navázala už v roce 1914 spolupráci i s novými vídeňskými válečnými institucemi, zejména s *Úřadovnou vdovského a sirotčího fondu veškeré branné moci* a její zemskou úřadovnou v Praze.⁵⁷

V rámci svého *Fondu pro sirotky po padlých vojínech* českých podporovala ČZK formou stipendií sirotky mladší 15 let po vojínech padlých, nezvěstných i těch, kteří ztratili ve válce výdělečnou schopnost, stejně jako po osobách zaměstnaných ve službách branné moci formou stipendií, jejichž částka se lišila v závislosti na tom, kde bylo dítě vychováváno.⁵⁸

Smyslem *Fondu pro sirotky po padlých vojínech českých* bylo zajistit zvýšené potřeby pro vojenské sirotky nad rámec vyplácených státních vychovavacích příspěvků a bdít nad správným

---

⁵¹ Srov. Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1912: zákon o příspěvku na výživu příslušníků osob mobilizovaných [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 26. 12. 1912, [cit. 22. 1. 2017], s. 218, § 1 – 2. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

⁵² Srov. tamtéž, s. 218, § 4.

⁵³ Srov. tamtéž, s. 218, § 5.

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 218, § 6.

⁵⁵ Srov. tamtéž, s. 218, § 7.

⁵⁶ Srov. Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém v roce 1914, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: I. ústředí: zpráva jednatelská. *Ochrana mládeže: časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*, 1915, roč. V, sešit 4, s. 121 – 126. ISSN neuvedeno.

⁵⁷ Srov. *Výroční zpráva České zemské komise pro ochranu mládeže v Čechách za rok 1918: přehled desetileté činnosti České zemské komise*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu mládeže v Čechách, 1919. ISBN neuvedeno, s. 41.

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 10.

nakládáním s těmito příspěvků pěstounskými rodinami.⁵⁹ Jednalo se přitom o časově ohraničenou aktivitu, protože fondová podpora byla omezena věkem 15 let, tj. bude trvat maximálně do roku 1933, do kterého bylo tudíž třeba zajistit i mimořádně zvýšené příjmy. Na základě zkušeností, které získala ČZK při své činnosti, i praxe *Zemského sirotčího fondu*, byla určena výše příspěvků pro dítě vychovávané v rámci veřejné sociální péče v rodinném prostředí na 1 000 korun a v koloniálním nebo ústavním prostředí na 2 000 korun za rok, přirozeně k zákonnému vychovacím příspěvku.⁶⁰

O prvotní vklad do *Fondu pro sirotky po padlých vojíněch českých* ve výši 100 000 korun se postarala ČZK. Předpokládalo se, že další částky – stipendia budou přicházet od tří skupin zřizovatelů. Stipendia od skupiny zámožnějších rodin, které budou chtít zřízením jednoho či více stipendijních míst uctít některého padlého člena rodiny a ČZK vhodným způsobem, např. náním v některém z ústavů, uchová jeho jméno pro budoucnost, přičemž zřizovatel měl úplnou volnost volby v určení příjemce stipendia. Stipendia od správních celků (obcí, okresů) a různých institucí (průmyslových podniků, peněžních ústavů, dobročinných spolků, dočasných sdružení), které si mohly také stanovit podmínky určení stipendia, měly právo výhrady ke konečnému rozhodnutí o jeho udělení a určité míry kontroly nad jeho užíváním a poslední skupina stipendií by měla pocházet z menších darů, které by pravděpodobně nepokryly celou výši stipendia, ani ve formě pravidelných splátek. Z nich by měla ČZK vytvořit nejvíce stipendijních míst.⁶¹

Pro praktickou péči o válečné sirotky vyhradila jeden ze svých šesti vlastních ústavů – Ozdravovnu v Toušeni nalézající se v dnešním Středočeském kraji.⁶²

---

⁵⁹ Srov. *Fond pro sirotky po padlých vojíněch českých při České zemské komisi pro ochranu dítek a péči o mládež v království českém*. Praha: „Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež“ v král. Českém, [b. r.]. ISBN neuvedeno, s. 3.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 4.

⁶¹ Srov. tamtéž, s. 5 – 6.

⁶² Srov. tamtéž, s. 125.

1.4 Příprava na péči o sirotky v poválečném období

Začátkem ledna 1917 vyzvala *Zemská správní komise království Českého* (dále ZSK) okresní výbory ke zřizování okresních dětských útulen, ať už ochranoven, domovin, útulků nebo sirotčinců, které by sloužily zaopatřovacím a výchovným účelům pro děti opuštěné, zanedbané a osiřelé i po skončení válečných událostí. Tato potřeba vycházela z reálných obav, že péče veřejná poskytovaná prostřednictvím státních vychovacích a vyživovacích příspěvků nebude dostatečná.⁶³

Ačkoliv ZSK si byla vědoma toho, že pro děti svěřené veřejné péči je nejlepším a i nejlevnějším výchovným prostředím řádná pěstounská rodina, podněcovala aktivity k zakládání ústavů, které by na přechodnou či trvalou dobu poskytl azyl dětem, pro které z jakýchkoli důvodů nebude pěstounská rodina nalezena.⁶⁴

Vzhledem k výchovným, ale i úsporným důvodům se měly okresní dětské útulny starat přibližně o 20 – 35 dětí, poskytovat jim domov, ochranu, i výcvik v zemědělských pracech probíhajících na domácích hospodářstvích, která by k útulnám patřila.⁶⁵

Útulny měly být financovány z různých zdrojů veřejných i soukromých - prostředků domovských obcí, dotací okresních výborů, vychovacích příspěvků ze *Zemského fondu sirotčího*, z fondů a sbírek pro děti po padlých vojínech i ze soukromých darů a výtěžků dobročinných sbírek.⁶⁶

ZSP doporučila okresním výborům spolupracovat při zřizování útulen s okresními komisemi pro péči o mládež, poručenskými soudy a místní duchovní správou a jejich vznikem vzdát hold císaři a králi Karla I.⁶⁷

Na závěr výzvy okresním výborům připojila ZSK i seznam už existujících ústavů, ve kterých byly děti podporovány ze *Zemského sirotčího fondu*. Na jihu Čech působily v té době okresní sirotčince v Blatné⁶⁸ a Strakonících⁶⁹, městský sirotčinec v Jindřichově Hradci (*Städtisches Waisenhaus*)⁷⁰ a Táboře⁷¹, obecní sirotčinec v Humpolci⁷², Sirotčinec u sv. Josefa – *Waisenhaus zu St. Josef* a Sirotčinec milosrdných sester sv. Karla Boromejského – *Waisenhaus der barmherzigen Schwestern vom hlg. Karl Borromäus* v Českých Budějovicích⁷³, Jubilejní evangelický sirotčinec

⁶³ Srov. SOA Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949). *Ochrana dětí a péče o mládež*, sign. II-C-9, č. kart. 1981, s. 21.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 22.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 22.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 21.

⁶⁷ Srov. tamtéž, s. 22.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 24.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 27.

⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 25.

⁷¹ Srov. tamtéž, s. 27.

⁷² Srov. tamtéž, s. 25.

⁷³ Srov. tamtéž, s. 24.

císaře Františka Josefa I. v Humpolci⁷⁴, Waisenhaus der barmherzigen Schwestern v Krumau (Českém Krumlově)⁷⁵ a Sirotčinec sv. Karla Boromejského v Třeboni⁷⁶.

---

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 25.

⁷⁵ Srov. tamtéž.

⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 27.

2 Dobročinná péče o české sirotky na jihu Čech

Dobročinné aktivity ve prospěch sirotků na jihu Čech jsme rozdělili do tří oblastí - do činnosti ČZK, která i zde představovala ústředí dobrovolné péče o děti a mládež, do aktivit spojených s působením katolické církve a do iniciativ spolkových i jednotlivců, o kterých informovaly dobové *Jihočeské listy* (dále JL).

Pro aktivity ČZK a novinové zprávy jsem jih Čech vymežila administrativní organizací vzniklou na základě zákona č. 44 ř. z. ze dne 19. 5. 1868, která království České rozdělila na politické úřady okresní, zvané okresní hejtmanství, podřízené přímo místodržitelství v Praze a sdružující v sobě více okresů soudních.⁷⁷ Pro konání spojené s katolickou církví jsem vycházela z území Českobudějovické diecéze, jejíž organizace pocházela z roku 1857⁷⁸, protože při použití administrativního členění by se mi z jihu Čech ztratily sirotčince v Koutech u Domažlic, Červených Dvorcích a Hrádku u Sušice.

2.1 Aktivity řízené Českou zemskou komisí pro ochranu dětí a péči o mládež

Spolu s organizační činností se ČZK věnovala na jihu Čech i přímé péči o děti a mládež. Ta probíhala dvojitým způsobem - v jejích dětských rodinných koloniích nebo přímo v chudých rodinách, vlastních či pěstounských. Oba typy byly financovány z více zdrojů, především z příspěvků ze *Zemského sirotčího fondu*, od domovských obcí nebo osob ze zákona povinných finančně výchovu dětí zajišťovat, případně zřizovala ČZK z vlastních prostředků stipendijní místa.⁷⁹

---

⁷⁷ Na území jižních Čech existovala následující okresní hejtmanství s příslušnými soudními okresy: České Budějovice (České Budějovice, Hluboká n/Vltavou, Lišov, Trhové Sviny), Český Krumlov (Český Krumlov, Horní Planá, Chvalšiny), Jindřichův Hradec (Nová Bystřice, Jindřichův Hradec), Kaplice (Kaplice, Nové Hrady, Vyšší Brod), Milevsko (Bechyně, Milevsko), Pelhřimov (Kamenice n/Lipou, Pacov, Pelhřimov, Počátky), Písek (Mirovice, Písek, Vodňany), Prachatice (Netolice, Prachatice, Vimperk, Volary), Strakonice (Horažďovice, Strakonice), Tábor (Mladá Vožice, Soběslav, Tábor), Třeboň (Lomnice n/Lužnicí, Třeboň, Veselí n/Lužnicí), Týn n/Vltavou (Týn n/Vltavou). Srov. ZWETTLER, O. *Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900 – 1917*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984. ISBN neuvedeno, s. 27.

⁷⁸ Generální vikariát budějovický, který zahrnoval děkanství v Českých Budějovicích, archiděkanství v Českém Krumlově a probošství v Jindřichově Hradci, se skládal z osmi arcipřyství s 34 vikariáty: České Budějovice (Hluboká n/Vltavou, Soběslav, Vodňany), Český Krumlov (Vyšší Brod, Český Krumlov, Kaplice, Horní Planá), Domažlice (Hostouň, Lukavice, Domažlice, Horšovský Týn), Jindřichův Hradec (Kamenice n/Lipou, Jindřichův Hradec, Nové Hrady, Třeboň), Klatovy (Dešenice, Klatovy, Nepomuk, Plánice), Strakonice (Blatná, Horažďovice, Mirovice, Písek, Sušice), Tábor (Bechyně, Jistebnice, Pacov, Pelhřimov, Tábor), Vimperk (Kašperské Hory, Prachatice, Vimperk, Volyně). Srov. MARDETSCHLÄGER, F. *Kurz gefasste Geschichte des Bisthums und der Diöcese Budweis zur Jubiläumsfeier ihres hundertjährigen Bestehens*. Budeis: Franz Mardetschläger, 1885. ISBN neuvedeno, s. 117.

⁷⁹ Srov. Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém v roce 1914, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: I. ústředí: zpráva jednatele s. 121 – 126. *Ochrana mládeže: časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*, 1915, roč. V, sešit 4. ISSN neuvedeno.

2.1.1 Dětské rodinné kolonie

Dětské rodinné kolonie vznikaly v obcích s obecní, případně měšťanskou školou, jejíž správce vždy kolonii řídil. Pro děti vyhledával v obci, v níž sám žil, vhodné pěstounské rodiny, s ohledem na jejich hospodářskou, sociální a mravní způsobilost pečovat o zdárný vývoj sirotků. Správce také osobně nebo prostřednictvím svého důvěrníka vykonával dozor nad jednotlivými chovanci v rodinách a v případě nedostatečné péče o ně dbal na to, aby se zjedнала náprava. Pěstounským rodičům vyplácel také měsíční příspěvek za výživu dítěte, tzv. ošetřovné. To bylo placeno po dobu pobytu dítěte v kolonii, maximálně ale do jeho 14 let, kdy dítě zpravidla po skončení školní docházky odcházelo do služby nebo do bezplatného učení se řemeslu. Zdravotní stav dětí pravidelně kontroloval místní lékař.⁸⁰

Na jihu Čech provozovala ČZK tři dětské rodinné kolonie – v Kamenici nad Lipou, Klikově a Českém Bernšlágu.⁸¹

Dětská rodinná kolonie v Kamenici nad Lipou byla založena v roce 1910, jejím správcem byl rada zemského soudu JUDr. Alois Cerman a lékařem MUDr. Václav Ullmann.⁸² Koncem roku 1914 v ní žilo 18 chovanců.⁸³ Správcem kolonie se stal v roce 1915 řídící učitel František Šlechta, který dozíral na 24 chovanců.⁸⁴ Koncem roku 1916 v ní žilo 37 chovanců⁸⁵ a na konci roku 1917 se jejich počet zvýšil na 42.⁸⁶

V Klikově byla dětská rodinná kolonie založena v roce 1912, po celou dobu její činnosti ji spravoval řídící učitel Rudolf Jelínek a lékařsky zajišťoval MUDr. Kithier.⁸⁷ Koncem roku 1914 se

---

⁸⁰ Srov. *Čtvrtstoletí práce na ochranu české mládeže 1908 – 1933*. Praha: Česká zemská komise pro péči o mládež v Čechách, [b. r.], s. 67.

⁸¹ Srov. Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém v roce 1914, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: I. ústředí: zpráva jednatelská. *Ochrana mládeže: časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*, 1915, roč. V, sešit 4, s. 121 – 126. ISSN neuvedeno.

⁸² Srov. tamtéž, s. 133 – 149.

⁸³ Srov. tamtéž.

⁸⁴ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém v roce 1915*: díl II.: II. péče v koloniích. Praha: Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež, 1916, s. 57 – 61.

⁸⁵ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém v roce 1916*: díl II.: praktická péče o mládež: B kolonie. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1917, roč. VII., sešit 8., s. 115 – 126. ISSN neuvedeno.

⁸⁶ Srov. Věstník České zemské komise, komisí okresních a odborových organizací pro péči o mládež: III. z České zemské komise: z výročních zpráv kolonií. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1918, roč. VIII., sešit 5, s. 153 – 156. ISSN neuvedeno.

⁸⁷ Srov. Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království českém, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: I. ústředí: zpráva o koloniích. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1915, roč. V., sešit 4, s. 133 – 149. ISSN neuvedeno.

starala o 9 chovanců⁸⁸ a koncem roku 1915 o 8 chovanců.⁸⁹ Počet jejích chovanců se stále snižoval, a proto bylo koncem roku 1916 rozhodnuto o jejím zrušení.⁹⁰

Nejmladší dětská rodinná kolonie v Českém Bernšlágu vznikla v roce 1914 pod vedením řídicího učitele Josefa Rýgela a lékařským dozorem MUDr. Františka Hrdličky.⁹¹ Koncem roku 1914 pod ní patřili 3 chovanci⁹². Od roku 1915 ji spravoval řídicí učitel T. Vl. Sládek z Jindřichova Hradce a žilo v ní 13 chovanců.⁹³ Koncem roku 1916 se kolonie starala o 20 chovanců⁹⁴ a ke konci roku 1917 pod ní spadalo 12 chovanců.⁹⁵

2.1.2 Činnost okresních komisí

Na základě dochovaných výročních zpráv OK z let 1914 – 1917⁹⁶ ukážeme, které úkoly OK řešily a s kterými problémy se potýkaly.

OK sestavovaly seznam vhodných pěstounů, které členové výkonného výboru OK i osobně navštěvovaly, aby se přesvědčili o tom, jestli se o svěřené děti řádně starají.⁹⁷

OK si vytvořily okruh spolupracujících důvěrníků z každé obce zastupitelského úřadu a vytvořily jednotná pravidla pro jejich činnost.⁹⁸ Důvěrníci hráli důležitou roli v činnosti OK – dohlíželi na výchovu dětí ve svém obvodě, podávali o nich zprávy, navrhovali nové děti k podpoře a zajišťovali vybírání členských příspěvků ve svém obvodě.⁹⁹

---

⁸⁸ Srov. tamtéž.

⁸⁹ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1915: díl II.: II. péče v koloniích*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež, 1916, s. 57 – 61. ISBN neuvedeno.

⁹⁰ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1916: díl II.: praktická péče o mládež: B kolonie. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1917, roč. VII., sešit 8., s. 115 – 126. ISSN neuvedeno.

⁹¹ Srov. *Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království českém, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: I. ústředí: zpráva o koloniích. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1915, roč. V., sešit 4, s. 133 – 149. ISSN neuvedeno.

⁹² Srov. tamtéž.

⁹³ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1915: díl II.: II. péče v koloniích*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež, 1916, s. 57 – 61. ISBN neuvedeno.

⁹⁴ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1916: díl II.: praktická péče o mládež: B kolonie. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1917, roč. VII., sešit 8., s. 115 – 126. ISSN neuvedeno.

⁹⁵ Srov. *Věstník České zemské komise, komisí okresních a odborových organizací pro péči o mládež: III. z České zemské komise: z výročních zpráv kolonií. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1918, roč. VIII., sešit 5, s. 153 – 156. ISSN neuvedeno.

⁹⁶ Výroční zpráva z roku 1918 neobsahovala zprávy jednotlivých OK. Srov. *Výroční zpráva České zemské komise pro ochranu mládeže v Čechách za rok 1918: přehled desetileté činnosti České zemské komise*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu mládeže v Čechách, 1919. ISBN neuvedeno.

⁹⁷ Srov. *Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království českém, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: III. okresní komise: zprávy jednotlivých Okresních komisí. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1915, roč. V., sešit 4, s. 189 – 238. ISSN neuvedeno.

⁹⁸ Srov. tamtéž.

⁹⁹ Srov. *Věstník České zemské komise, komisí okresních a odborových organizací pro péči o mládež: II. okresní komise pro péči o mládež. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1918, roč. VIII., sešit 5, s. 140 – 151. ISSN neuvedeno.

OK se potýkaly s nedostatkem finančních prostředků. Byly pro ně důležité členské základny skládající se jak z členů zakládajících, kteří zaplatili jednorázový příspěvek najednou nebo v několika splátkách, tak i členů činných a přispívajících, kteří hradili pravidelné měsíční příspěvky. OK vítaly i mimořádnou finanční výpomoc od různých dárců. Zvláště bezprostředně po svém vzniku pořádaly OK přednáškovou činnost v jednotlivých obcích, aby vzbudily zájem o svoji činnost, a zajistily si tak širokou podporu veřejnosti, včetně finanční.¹⁰⁰ Intenzivně se zabývaly sbírkovou činností, která byla v některých oblastech jižních Čech znesnadněna tím, že probíhaly i jiné sbírkové akce pomocné válečné péče.¹⁰¹ Finanční spoluúčast na výchově sirotků předpokládaly i od domovských obcí, které se jí ve sporných případech domovské příslušnosti bránily, a OK byly nuceny si ji vymoci u obecních úřadů, popř. poručenského soudu.¹⁰² Finanční prostředky přicházely i jako výtěžky akcí, které OK pořádaly, např. z organizování dětského dne.¹⁰³

Každoročně OK revidovala a doplňovala seznam dětí, které potřebovaly pomoc a ochranu, a spadaly tak do oblasti podpůrné činnosti OK. Přitom jí pomáhaly správy jednotlivých škol.¹⁰⁴

O dětech podporovaných ze *Zemského sirotčího fondu* posílaly OK dvakrát ročně podrobnou zprávu *Zemské správní komisi* o jejich chování, prospěchu a zdravotním stavu, prostřednictvím které také žádaly o podporu ze *Zemského sirotčího fondu* pro nové děti. Podrobnou evidenci vedly OK i o dětech podporovaných jednotlivými obcemi.¹⁰⁵

OK si uvědomovaly, že o osiřelé děti bude potřeba postarat se i po válce, proto v některých případech uspořádaly sbírky, z jejichž výtěžků byly založeny i fondy po vojínech padlých ve válce nebo k práci neschopných, z nichž se budou děti fakticky podporovat až po skončení války.¹⁰⁶

OK vyplácely pravidelné měsíční výchovaci příspěvky dětem do věku 14 let vychovávaným v rodinách, v ojedinělých, odůvodněných případech bylo na návrh OK prodlouženo vyplácení výchovaciho příspěvku i po jejich 14. roce, což byla obvykle věková hranice, do které byl příspěvek vyplácen. Byly poskytovány celoročně na základě prvotních návrhů důvěrníků OK schválených výroční valnou hromadou. Některým dětem poskytly jednorázovou roční finanční podporu, jiným zakoupily 1 krát ročně prádlo, ošacení nebo obuv. Děti byly umístěovány i do ústavní péče, např. do sirotčince či speciální pro ty se zdravotním postižením. Náklady na ně hradily buď OK samy, tj.

---

¹⁰⁰ Srov. Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království českém, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: III. okresní komise: zprávy jednotlivých Okresních komisí. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1915, roč. V., sešit 4, s. 189 – 238. ISSN neuvedeno.

¹⁰¹ Srov. tamtéž.

¹⁰² Srov. tamtéž.

¹⁰³ Srov. tamtéž.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž.

¹⁰⁵ Srov. tamtéž.

¹⁰⁶ Srov. tamtéž.

z výchovacích příspěvků ze *Zemského sirotčího fondu*, nebo s pomocí domovských obcí. Na náklady OK byly děti podporovány i v době, kdy se učily řemeslu.¹⁰⁷

OK vnímaly péči o osiřelé děti jako komplexní prevenci směřující k jejich řádnému uplatnění v jejich dospělém životě, dbaly tudíž na to, aby rodiny pečovaly o jejich zdravý tělesný a mravní rozvoj, včetně řádné školní docházky, a aby nedocházelo k zneužívání dětí mladších 12 let vychovávaných v pěstounské péči spíše jako levné pracovní síly. Pokud se tak stalo, žádaly OK při řešení tohoto problému o spolupráci správy škol a odvolávaly se při tom např. na nařízení c. k. školních rad upozorňující na zákaz využívání dětí mladších 12 let jako čeledínů. Zprávy škol se staly součástí podkladů pro poručenský soud, který řešil případy zneužívání dětí jako čeledínů.¹⁰⁸

Podrobnou evidenci vedla i o dětech podporovaných jednotlivými obcemi¹⁰⁹, měsíčním výchovacím příspěvkem z *Vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moci*¹¹⁰ či různých nadačních okresních fondů¹¹¹.

OK věnovaly mimořádnou pozornost i dětem, jejichž otcové bojovali ve válce, a matky se tudíž ve zvýšené míře musely soustředit na finanční zabezpečení rodiny, což u některých dětí způsobilo zhoršení prospěchu a chování.¹¹²

2.2 Aktivity spojené s katolickou církví

2.2.1 Sirotčince katolického spolku *Serafínské dílo lásky pro země československé*

V roce 1908, který se nesl pod heslem *Vše pro dítě*, vznikl v Českých Budějovicích římskokatolický spolek *Serafínské dílo lásky pro země československé* jako samostatná odnož původně německého spolku *Serafínské dílo lásky na záchranu ohrožené mládeže*¹¹³. Stanovil si za cíl postarat se o opuštěné, zanedbané a osiřelé děti z Čech, Moravy i Slezska vychovávané v náhradních pěstounských rodinách nebo ve svých ústavech. V tomto duchu probíhala jeho činnost až do začátku první světové války, podobně jako u jiných spolků. Spolek se skládal z české

¹⁰⁷ Srov. tamtéž.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž.

¹⁰⁹ Srov. *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1915: přílohy: B. zprávy z některých okresních komisí*. Praha: Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež, 1916, s. 125 – 177. ISBN neuváděno.

¹¹⁰ *Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1916: díl IV.: D. zprávy z některých okresních komisí. Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1917, roč. VII., sešit 8., s. 219 – 270. ISSN neuváděno.

¹¹¹ Srov. Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království českém, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915: III. okresní komise: zprávy jednotlivých Okresních komisí. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1915, roč. V., sešit 4, s. 189 – 238. ISSN neuváděno.

¹¹² Srov. Věstník České zemské komise, komisí okresních a odborových organizací pro péči o mládež: II. okresní komise pro péči o mládež. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1918, roč. VIII., sešit 5, s. 140 – 151. ISSN neuváděno.

¹¹³ Německý spolek *Serafínské dílo lásky na záchranu ohrožené mládeže* vznikl v roce 1888 v Ehrenbreitsteinu na Rýně. Srov. SOA Třeboň, fond Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949), *Pamětní kniha biskupské konsistorní kanceláře, časový rozsah (1784) 1893 - 1920, číslo knihy 108, Diecesní sirotčince 1917, nečíslováno*.

a německé sekce, které spojovala osoba diecézního biskupa Josefa Antonína Hůlky, jehož zásluhou nabyly ústavy spolku v roce 1917 diecézního charakteru.¹¹⁴

K ústavům pro osiřelé děti *Serafinského díla lásky pro země československé*¹¹⁵ patřily sirotčince v Červených Dvorcích u Sušice, Koutech u Domažlic, Hrádku u Sušice, Staňkově a Velešíně.¹¹⁶ Podrobněji se budeme zabývat sirotčinci v Červených Dvorcích a Koutech, které v průběhu první světové války tvořily páteř spolkových sirotčinců. O sirotčinci v Hrádku se sice mluvilo už v červnu 1914¹¹⁷, zřízení ale do konce první světové války nebyl¹¹⁸, stejně jako ve Staňkově¹¹⁹ a Velešíně.¹²⁰ Budeme vycházet z protokolů výborových schůzí spolku.

Ke zřízení sirotčince v Červených Dvorcích, jak bylo konstatováno v lednu 1914, je potřeba nechat ověřit zdravotní nezávadnost budovy, zajistit právní formu sirotčince a vystavět nové, obytné místnosti pro děti a zrekonstruovat starou stodolu nebo vystavět novou. Bylo rozhodnuto, že o peníze na jejich výstavbu bude požádán, formou bezúročné půjčky, *Zemský sirotčí fond*.¹²¹

V dubnu 1914 bylo potvrzeno, že *Zemská správní komise* žádosti o půjčku nevyhověla.¹²²

V červnu 1914 zaznělo, že bude postavena nová stodola a stavbu bude financovat sama hraběnka Chotková¹²³, na jejímž panství byl sirotčinec zřízen.¹²⁴

V říjnu 1915 byla přednesena žádost hraběnky Chotkové, aby spolek převzal z jejích rukou řízení útulku. Hraběnce bylo poděkováno za provedené stavební úpravy areálu sirotčince.¹²⁵

Koncem října 1915 zazněl slib hraběnky Chotkové postarat se materiálně o chod sirotčince až do konce roku 1915, stejně jako o jeho řízení.¹²⁶

---

¹¹⁴ Srov. SOA Třeboň, fond Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949), *Pamětní kniha biskupské konsistorní kanceláře*, časový rozsah (1784) 1893 - 1920, číslo knihy 108, Diecesní sirotčince 1917, nečíslováno.

¹¹⁵ O sirotčincích v Hrabčicích (Rabitz) u Vimperka (Winterberg) a Nové Vsi (Neudorf) u Horšovského Týna (Bischofteinitz) je pouze zmínka v *Pamětní knize biskupské konsistorní kanceláře*. Srov. SOA Třeboň, fond Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949), *Pamětní kniha biskupské konsistorní kanceláře*, časový rozsah (1784) 1893 - 1920, číslo knihy 108, Diecesní sirotčince 1917, nečíslováno.

¹¹⁶ Srov. SOA Třeboň, fond Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949), *Pamětní kniha biskupské konsistorní kanceláře*, časový rozsah (1784) 1893 - 1920, číslo knihy 108, Diecesní sirotčince 1917, nečíslováno.

¹¹⁷ Srov. SOA Třeboň, fond Serafinské dílo lásky České Budějovice 1908 – 1950, inv. č. 1 *Protokolární kniha o výborových schůzích Serafinského díla lásky*, časový rozsah 1908 – 1918, číslo knihy 1, Protokol 50., s. 119 – 122.

¹¹⁸ Srov. tamtéž, Protokol 83, s. 233 – 237.

¹¹⁹ Srov. tamtéž.

¹²⁰ Srov. tamtéž, Protokol 84, s. 237 – 239.

¹²¹ Srov. SOA Třeboň, fond Serafinské dílo lásky České Budějovice 1908 – 1950, inv. č. 1 *Protokolární kniha o výborových schůzích Serafinského díla lásky*, časový rozsah 1908 – 1918, číslo knihy 1, Protokol 48, s. 112 – 113.

¹²² Srov. tamtéž, Protokol 49, s. 116 – 118.

¹²³ Josefína Chotková, roz. Sweerts-Sporck (1848 – 1924). Srov. Bibliografie dějin českých zemí. *Josefína Chotková* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 8. 2. 2017 [CIT. 2017- 02-13]. Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/319792#?id=DOWMjjiLXS-6tcPkMQCh86Q&pageSize=30&sorting=relevance>.

¹²⁴ Srov. SOA Třeboň, fond Serafinské dílo lásky České Budějovice 1908 – 1950, inv. č. 1 *Protokolární kniha o výborových schůzích Serafinského díla lásky*, časový rozsah 1908 – 1918, číslo knihy 1, Protokol 50., s. 119 – 122.

¹²⁵ Srov. tamtéž, Protokol 55., s. 130 – 133.

¹²⁶ Srov. tamtéž, Protokol 56., s. 133 – 136.

V prosinci 1915 bylo rozhodnuto oslovit ČZK s návrhem přijmout do sirotčince až 5 sirotků po padlých českých vojínech za výchovaci příspěvek ve výši 15 K ze *Zemského sirotčího fondu*.¹²⁷

Na valné hromadě spolku v prosinci 1915 byla hraběnka Chotková navržena do funkce pedagogického dozoru nad sirotčinci v Červených Dvorcích i Koutech u Domažlic, kterou přijala.¹²⁸

V prosinci 1916 žádala hraběnka Chotková o vyvázání ze svých závazků vůči sirotčinci kvůli hospodářským problémům, které jí neumožňovaly nadále zajišťovat bezpečný chod ústavu. Výbor byl touto žádostí překvapen, uvědomoval si ale nesmírnou zásluhu hraběnky na provozu ústavu, proto hledal řešení, které by odstranilo hraběněny obtíže. Jednomyslně bylo schváleno správcovství hraběnky s generální plnou mocí, které jí dala potřebnou samostatnost ke snazšímu vedení sirotčince. Bylo také rozhodnuto o tom, že spolkový časopis bude informovat o záslužné činnosti paní hraběnky.¹²⁹

V červenci 1917 byla přečtena věnovací listina, kterou hraběnka Chotková darovala sirotčinci 30 000 K. Vzhledem ke změněným stanovám přijal dar diecézní biskup. Bylo také zdůrazněno, že dar je určen pouze pro českou sekci spolku. Bylo stanoveno, že v sirotčinci může žít maximálně 30 dětí, 18 dětí v první rodině a 12 dětí ve druhé.¹³⁰

Založení rodinného útulku a opatrovny v Hrádku u Sušice navrhla v červnu 1914 baronka Hennebergová¹³¹ Poskytla by mu pozemek s loukou a polem, o stavbu útulku a jeho vydržování by se měla postarat hraběnka Chotková. Ta to ale dementovala.¹³²

V listopadu 1916 bylo usneseno, že plány na zřízení nového sirotčince v Hrádku u Sušice, byť za podpory barona Henneberg-Spiegel, nebude možné uskutečnit kvůli těžkým válečným poměrům a nedostatku spolkových finančních prostředků.¹³³

V září 1917 se nabídka barona Henneberg-Spiegela na zřízení nového dětského útulku opakovala, finanční situace spolku však ji stále nedovolovala přijmout.¹³⁴

V prosinci 1917 představili baron Henneberg–Spiegel se svou chotí návrh na založení sirotčince v Hrádku u Sušice, kterému baron daruje stavební parcelu (3 ha) a louku (800 arů) na 99

¹²⁷ Srov. tamtéž, Protokol 58., s. 148 – 149.

¹²⁸ Srov. tamtéž, Protokol 57., s. 137 – 147.

¹²⁹ Srov. tamtéž, Protokol 64., s. 167 – 173.

¹³⁰ Srov. tamtéž, Protokol 71., s. 1910 – 195.

¹³¹ Anna Marie Henn z Henneberg-Spiegel, roz. Harrachová (1858 - 1938). Srov. *Anna Henn von Henneberg-Spiegel* [online]. ©2017 MyHeritage Ltd. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://www.myheritage.com/names/anna_henn%20von%20henneberg-spiegel.

¹³² Srov. SOA Třeboň, fond Serafinské dílo lásky České Budějovice 1908 – 1950, inv. č. 1 *Protokolární kniha o výborových schůzích Serafinského díla lásky*, časový rozsah 1908 – 1918, číslo knihy 1, Protokol 50., s. 119 – 122.

¹³³ Srov. tamtéž, Protokol 63., s. 164 – 166.

¹³⁴ Srov. tamtéž, Protokol 62., s. 160 – 163.

let, jeho choť ústav postaví a bude financovat. Návrh podpořila finančním příslibem ve výši 50 000 K uložených v úpisech rakouských válečných půjček hraběnka Chotková.¹³⁵

V březnu 1918 se jednalo o dvou návrzích sirotčince, včetně rozpočtů. Obě navržené celkové částky 93 000 k nebo 120 000 k byly ale, vzhledem k mimořádným, válečným poměrům, obrovské.¹³⁶

V září 1918 bylo rozhodnuto, že začít stavět nový sirotčinec není z finančních důvodů možné. Našlo se kompromisní řešení spočívající v pronájmu domu správce Bedlíka na 6 let za roční nájem 350 K, v materiálovém a potravinovém zajištění sirotčince ze strany manželů Henneberg-Spiegelových na tutéž dobu a ze spolkových peněz v zaplacení oblečení pro děti, jejich opatrovnice a služby a v zajištění drobných oprav.¹³⁷

O zřízení sirotčince v Koutech se zasloužila hraběnka Stadionová¹³⁸, která v dubnu 1915 nabídla spolku dvouletý bezplatný pronájem budovy v Koutech u Domažlic pro založení výchovného dětského ústavu, který by poté spolku darovala. Bylo ujednáno, že spolek bude s paní hraběnkou jednat o podmínkách tohoto daru.¹³⁹

V červnu 1915 bylo ujednáno, že spolek dům od paní hraběnkou koupí za 10 000 K, sirotčinec ponese její jméno a ona bude mít právo umístit v něm 1 dítě.¹⁴⁰

Začátkem října 1915 bylo schváleno, že se do sirotčince v Koutech přestěhuje 14 dětí z Červených Dvorců i se svými vychovatelkami, řádovými sestrami z mateřského kláštera v Moravici na Moravě. Bylo rozhodnuto o tom, že sirotčinec bude řídit správní výbor spolku.¹⁴¹

V prosinci 1915 bylo rozhodnuto oslovit ČZK s návrhem přijmout do sirotčince až 20 sirotků po padlých českých vojínech za výchovný příspěvek ve výši 20 K ze *Zemského sirotčího fondu*.¹⁴²

Na valné hromadě spolku v prosinci 1915 bylo dohodnuto přikoupit k sirotčinci od hraběnkou Stadionové ještě vedle něj stojící domek se zahradou a další pozemky do výše 10 000 K.¹⁴³

V lednu 1916 bylo rozhodnuto o tom, že do sirotčince budou přijímány výhradně děti, na něž nemá kdo platit, a z nich především sirotci po padlých vojínech nebo polosirotci s otcem na bojišti, o něž se nemohou matky, z nejrůznějších důvodů, starat. Veškeré náklady na jejich zaopatření a

¹³⁵ Srov. tamtéž, Protokol 75., s. 206 – 213.

¹³⁶ Srov. tamtéž, Protokol 79., s. 219 – 222.

¹³⁷ Srov. tamtéž, Protokol 83., s. 233 – 237.

¹³⁸ Marie Annunziata (Anna), hraběnka ze Stadionu, roz. Císařová (1850 – 1922), morganatická manželka Philippa Franze Josepha von Stadion –Thannhausen. Srov. Informace od p. Váchalové, správkyňe obecní kroniky z Koutu na Šumavě.

¹³⁹ Srov. SOA Třeboň, fond Serafinské dílo lásky České Budějovice 1908 – 1950, inv. č. 1 *Protokolární kniha o výborových schůzích Serafinského díla lásky*, časový rozsah 1908 – 1918, číslo knihy 1, Protokol 53, s. 127 – 128.

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, Protokol 54., s. 129.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, Protokol 55., s. 130 – 133.

¹⁴² Srov. tamtéž, Protokol 58., s. 147 – 149.

¹⁴³ Srov. tamtéž, Protokol 57., s. 137 – 147.

výchovu ponese spolek. Vesnické děti budou vychovávány pro zemědělství a původem městské děti pro živnosti.¹⁴⁴

V únoru 1917 se spolek dozvěděl, že hraběnka Stadionová darovala českobudějovické diecézi pozemek sousedící se sirotčincem a sousední vilu, což znamenalo, že na financování a správě sirotčince se bude diecéze podílet spolu se spolkem.¹⁴⁵

Ke zřízení sirotčince ve Staňkově pro českou část okresu horšovo-týnského se objevila v březnu 1918 iniciativa staňkovského faráře Pittermanna. Svůj dům chtěla pro výchovu sirotků darovat slečna Rosa Lajtlová.¹⁴⁶

V červnu 1918 byla diskutována zpráva faráře Pittermanna a představách slečny Lajtlové. Ta si vymíňovala pouze doživotní užívání bytu v domě, který po její smrti připadne spolku. Slečna Lajtlová by koupila z dědictví po svém synovci padlém ve válce pro sirotčinec i sousední hospodářskou budovu.¹⁴⁷

V září 1918 byla po úspěšné obhlídce domu podepsána darovací smlouva. Do domu se mohlo umístit až 20 sirotků.¹⁴⁸

Ke zřízení sirotčince ve Velešíně byla v září 1918 čtena zpráva o prohlídce domu, který chtěla věnovat pro tyto účely paní Anežka Mrázová z Velešína.¹⁴⁹

V říjnu 1918 byla podepsána smlouva s baronem Henneberg-Spiegelem, paní Anežka Mrázová se k podpisu smlouvy bez omluvy nedostavila.¹⁵⁰

Na valné hromadě spolku v prosinci 1915 bylo řečeno, že spolek se stará celkem o 108 opuštěných a zanedbaných dětí, z toho na jihu Čech o 30 v sirotčinci v Červených Dvorcích, o 18 v sirotčinci v Koutech u Domažlic, o 17 v náhradních pěstounských rodinách ve Veselíčku u Milevska (9), Pluhově Žďáru u Jindřichova Hradce (3), Dubu u Vodňan (2), Hořepníku u Pacova (1), Hronově Vesci u Tábora (1) a Zálužanech u Písku (1).¹⁵¹

Na otázku, jak uživit a vychovat tolik dětí protokol říká: *Mohli bychom prostě odpovědět: Peníze zaopatřil nám Bůh a lidé dobrého srdce a odpověď tato byla by skoro nejsprávnější. Jako již od počátku, tak i nyní ještě jest nám hlavním zdrojem příjmů malý náš časopis „Záchrana mládeže“ ne sice proto, že by předplatné jeho tolik vynášelo, ale přede vším proto, že můžeme v něm*

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, Protokol 59., s. 150 – 153.

¹⁴⁵ Srov. tamtéž, Protokol 66., s. 176 – 178.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž, Protokol č. 79., s. 219 – 222.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, Protokol 81., s. 225 – 228.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, Protokol 83., s. 233 – 237.

¹⁴⁹ Srov. tamtéž, Protokol č. 83., s. 233 – 237.

¹⁵⁰ Srov. tamtéž, Protokol č. 84., s. 237 – 239.

¹⁵¹ Srov. tamtéž, Protokol 57, s. 137 – 147.

uveřejňovati zprávy nejen o své činnosti, nýbrž i o našich četných chráněncích, jakož i všechny své obavy, starosti a bolesti.¹⁵²

Na valné hromadě spolku v prosinci 1916 bylo sděleno, že spolek pečuje celkem o 125 osiřelých, poloosiřelých nebo zanedbaných dětí, z nichž o 30 dětí se stará sirotčinec v Červených Dvorcích, o 30 dětí sirotčinec v Koutech, 13 dětí je umístěno v jiných ústavech, 6 dětí v náhradních pěstounských rodinách a 6 dětí bylo rodinami přijato za vlastní.¹⁵³

Z protokolu zaznívá: ... roční náklad je ovšem při tomto počtu chráněnců a přítomných drahotných poměrech značný. Dlouhotrvající válka má nepříznivý vliv na počet odběratelů spolkového listu ... Prozřetelnost Boží vyrovnává tento úbytek větším počtem dobrodinců a dárců. ...Přece však nezoufáme, nýbrž pevnou důvěru skládáme v Boha, ...dá Bůh, že lítice válečná pomine a spolková činnost na čas ochromená tím bohatěji potom se vyvine.¹⁵⁴

Na mimořádné valné hromadě v dubnu 1917 bylo řečeno, že vrchní dozor nad sirotčincem v koutech bude mít diecézní biskup a že paní hraběnka Stadionová věnovala sirotčinci 100 000 K, sousední zahradu a vilu.¹⁵⁵

Na valné hromadě v prosinci 1917 bylo shrnuto, že sirotčinec v Červených Dvorcích se stará o 30 dětí a v Koutech o 37 dětí, v sirotčincích v Českých Budějovicích přebývá 5 dětí, v Jindřichově Hradci 4 děti, v Biskupicích 9 dětí, v Blovicích 1 dítě a v soukromých rodinách žije 12 dětí, 4 děti byly přijaty rodinami za vlastní.¹⁵⁶

2.2.2 Výzvy biskupa Josefa Antonína Hůlky v *Ordinariátním listu*

V roce 1914 se biskup Hůlka obrací k duchovenstvu a žádá jej o aktivní účast na sbírce pomocného válečného úřadu při ministerstvu války, jejíž výnos poslouží nejen potřebám vojáků raněných, ale i pozůstalých rodinám po jejich padlých družích. Duchovní by měli sbírky organizovat, vysvětlovat jejich účel a, podle svých možností, na ně i finančně přispět. Zvláště zdůrazňuje biskup Hůlka to, aby duchovní v roli těch, kdo vysvětlují věřícím účast na sbírce jako jejich povinnost plynoucí ze sounáležitosti s těmi, kdo jsou na válečném poli, působili přesvědčivým dojmem.¹⁵⁷

Biskupova výzva mířila v roce 1915 i směrem k pravidelné aktivitě ČZK - pořádání dětského dne ve prospěch zanedbaných a opuštěných dětí. Biskup Hůlka apeluje na duchovenstvo, aby při každé vhodné příležitosti objasňovali věřícím šíři úkolů, které ČZK ve válečné době v oblasti péče

---

¹⁵² Srov. tamtéž.

¹⁵³ Srov. tamtéž, Protokol 64., s. 167 – 173.

¹⁵⁴ Srov. tamtéž.

¹⁵⁵ Srov. tamtéž, Protokol 67., s. 179 - 182.

¹⁵⁶ Srov. tamtéž, Protokol 75., s. 206 – 213.

¹⁵⁷ Srov. Sbírký pro raněné vojáky anebo pozůstalé po nich. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1914, č. 26, s. 103. ISSN neuvedeno.

o děti a mládež plní, a tudíž i nutnost její zvýšené finanční podpory.¹⁵⁸ Stejný zájem projevil biskup Hůlka o finančně zdárný průběh dětského dne i v roce 1916. Vyjádřil víru v to, že jeho hmotný přínos bude odpovídat potřebě plynoucí z těžké válečné doby.¹⁵⁹

Biskupovo doporučení si zasloužila v roce 1916 vlastenecká akce píseckého c. k. zeměbraneckého pluku č. 28 sloužící ke vzniku konta ve prospěch vdov a sirotků po jeho padlých vojínech. Věřící by ji měli podpořit proto, že vojáci tohoto pluku pocházejí z velké části z českobudějovické diecéze.¹⁶⁰

V roce 1917 bilancuje biskup Hůlka desetiletou činnost spolku *Serafínské dílo lásky ku záchraně mládeže československé*. Připomíná záslužnou práci p. Františka Jedličky, který byl po celou dobu duší spolku, a vyzdvihuje spolupráci české a německé sekce spolku, která ač je národnostně rozdělena, směřuje ke stejnému cíli v duchu odkazu Ježíše Krista v oblasti péče o osiřelé děti.¹⁶¹

Biskup Hůlka dává budoucnost spolku do souvislosti s mimořádnými úkoly, které vyzvaly ve válečné době před každým, kdo chce přispět ke zmírnění škod způsobených válkou zcela nebo částečně osiřelým dětem. S důvěrou se dívá na novou etapu fungování spolku s novým, hlavním úkolem zaměřeným, kromě jiného, na péči o děti po padlých vojínech. Ta jim poskytována po dobu školní docházky i v období přípravy na povolání ve vlastních ústavech v Červených Dvorcích u Sušice založeném hraběnkou Chotkovou a Koutech u Domažlic založeném hraběnkou Stadionovou, v jiných ústavech katolických i dobrých katolických rodinách. Biskup se obrací na diecézní věřící s prosbou o podporu činnosti spolku vyjádřenou přímým členstvím ve spolku s odváděnými členskými příspěvky, odběrem spolkového tisku – časopisu *Záchrany opuštěné mládeže* s přílohou *Mládeži česko-slovenské* i *Kalendáříku*, u zámožnějších věřících i přijetím do rodiny některého z opuštěných dětí nebo dary peněžitými, věcnými či potravinovými.¹⁶²

Biskup Hůlka předal jednotlivých farním úřadům prosbu Knížecí arcibiskupské konsistoře v Praze postarat o děti trpící hladem. Bylo ponecháno na uvážení jednotlivých duchovních správců, zda-li pouze přečtou z kazatelny svolání *Péče o děti trpící hladem*, nebo ho vyloží vlastními slovy či osobně navštíví vhodné, zámožnější rolnické rodiny, aby jim vše vysvětlili.¹⁶³

---

¹⁵⁸ Srov. Zemská komise pro ochranu a péči o děti v král. Českém. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1915, č. 41, s. 163. ISSN neuvedeno.

¹⁵⁹ Srov. Dětský den. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1916, č. 38, s. 152. ISSN neuvedeno.

¹⁶⁰ Srov. Vdovský a sirotčí fond c. k. zeměbr. pluku č. 28. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1916, č. 4, s. 15. ISSN neuvedeno.

¹⁶¹ Srov. „Serafínské dílo lásky na záchranu opuštěné a mravně i nábožensky ohrožené mládeže české“. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1917, č. 25, s. 97 - 99. ISSN neuvedeno.

¹⁶² Srov. tamtéž.

¹⁶³ Srov. tamtéž.

Biskup Hůlka píše: *Draží věřící! Jménem našeho nejdůstojnějšího Arcipastýře, ano i jménem božského Přitele dítek obracím se k vám, a to hlavně k rolnickým majetnějším rodinám, jimž majetek to umožňuje a prosím vás: vezměte k sobě do rodiny dítě z kraje nuzného, živte je několik neděl spolu se svými vlastními dětmi a tak zachraňte ubožátko od záhuby, které by jinak nevyhnutelně propadlo.*¹⁶⁴

Děti by měly strávit v rodinách dobu přibližně od března do konce žní.¹⁶⁵ Zdůraznil, že rodiny nebudou mít s přijatými dětmi žádné nadměrné výlohy za šatstvo, školní potřeby a cestovné, postarají se jen o jejich výživu a nemusejí se ani bát toho, že by se dostaly do konfliktu s předpisy o odevzdávání přebytečných potravin, protože děti budou připočteny k členům domácnosti.¹⁶⁶

K rukám vikářů se scházely z jednotlivých farních úřadů buď žádosti o přidělení dětí s konkrétními požadavky, výjimečně o více dětí jako např. z obce Dražice spadající pod vikariátní úřad v Chýnově žádost rolnických a domkářských rodin o 5 křesťanských, českých dětí bez výchovných problémů ve věku od 6 do 10 let¹⁶⁷ nebo pouze o 1 české děvče, přibližně 10leté od chalupnice v Těšínova z vikariátního úřadu Slovénice¹⁶⁸ či negativní odpovědi jako např. z farních úřadů v Dlouhé Vsi a Petrovicích spadajících pod vikariátní úřad v Sušici¹⁶⁹.

Biskup Hůlka poukazuje na nezbytnost propojení mezi péčí o sirotky na úrovni obce spolufinancované státním vyživovacím příspěvkem a ze strany katolických žen, rodin nebo celých družstev, protože k jejich zdárnému vývoji je potřeba hmotného i mravního zabezpečení. Úplná nebo částečná adopce by mohla být oboustranně prospěšná jak pro opuštěné dítě, tak pro bezdětné rodiny nebo ty, které své dítě či děti ztratily ve válce. Vyhledávat takové rodiny by mělo být povinností katolických charitativních spolků, které by v případě nedostatku vhodných rodin měly pečovat o výchovu sirotek ve stávajících katolických zařízeních.¹⁷⁰

U polosirotků válečných žijících pouze se svými matkami by se mělo uplatnit válečné kmotrovství ze strany válečných kmotrů – mužů, kteří by matky poručnice vlastních dětí

---

¹⁶⁴ Srov. tamtéž.

¹⁶⁵ Srov. SOA Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949). *Ochrana dětí a péče o mládež*, sign. II-C-9, č. kart. 1981, s. 94.

¹⁶⁶ Srov. *Péče o děti hladové. Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1917, č. 13, s. 50 – 51. ISSN neuvedeno.

¹⁶⁷ Srov. SOA Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949). *Ochrana dětí a péče o mládež*, sign. II-C-9, č. kart. 1981, s. 73.

¹⁶⁸ Srov. SOA Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949). *Ochrana dětí a péče o mládež*, sign. II-C-9, č. kart. 1981, s. 48.

¹⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 43.

¹⁷⁰ Srov. III. otázka pro pastorální konference v r. 1915: B. Prostředky a způsob, kterým by se mohly válkou učiněné škody napravit: 2. Opuštěné dívky – ve válce osiřelé děti. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1917, č. 15 – 16, s. 57 – 64. ISSN neuvedeno.

podporovaly při zajišťování majetku a výchově synů. Tento způsob by mohl vyhovovat i osobám, které chtějí projevit svou dobročinnost válečným sirotkům, ale bez toho, že by se jich ujaly úplně.¹⁷¹

Pokud by nebylo možné vychovávat polosirotky ve vlastní rodině, měl by být umístěn v nějaké jiné, dobré rodině, útulně, ústavu nebo u spolehlivého mistra. Není však účelné zakládat nové výchovné ústavy a sirotčince, protože stávající postačí, vzhledem k tomu, že váleční sirotci budou dospívat, a potřebovat tudíž jiná výchovná a vzdělávací zařízení, jako např. útulny pro učně a tovaryše nebo dělníky.¹⁷²

Rodinnou i ústavní výchovu sirotků i polosirotků by měla doplňovat výchova školní a v rámci katolické církve.¹⁷³

V roce 1918 vznikla v Praze dobročinná instituce *České srdce* s posláním mírnit válečné následky týkající se obyvatel Prahy, k jejíž finanční, materiálové i potravinové pomoci vyzývá biskup Hůlka duchovenstvo i věřící.¹⁷⁴

V roce 1918 se měla opakovat akce křesťanského milosrdenství spočívající v přijetí chudých dětí do zámožnějších diecézních rodin a v péči o ně. Biskup Hůlka se obrací k duchovním ze zámožnějších obcí s prosbou o pomoc při vyhledávání těchto rodin a děkuje 151 rodinám, které se v loňském roce této akci účastnily. I letos je akce podporována vedením obcí, které rodinám vyjde vstříc ve sníženém množství požadovaných potravin k odvodu nebo alespoň poskytnutím chlebenek z obcí, kde budou děti ohlášeny či finančního příspěvku na zakoupení chleba. Při organizaci akce bude diecéze, stejně jako vloni, spolupracovat s ČZK. Biskup přikládá i oznámení o akci, které duchovní použijí při obracení se na věřící s prosbou o přijetí dětí.¹⁷⁵

2.2.3 Sirotčince provozované řády

V době první světové války provozovaly sirotčince na jihu Čech kongregace Školských sester de Notre Dame, kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a kongregace Milosrdných sester svatého Kříže.¹⁷⁶

Kongregace Školských sester de Notre Dame nezakládala většinou vlastní ústavy, ale pedagogicko-výchovně zajišťovala správu cizích ústavů. Sestry byly téměř vždy placenými zaměstnankyněmi zřizovatele sirotčince, ať už jednoho ze spolkových sirotčinců *Serafinského díla lásky pro země*

---

¹⁷¹ Srov. tamtéž.

¹⁷² Srov. tamtéž.

¹⁷³ Srov. tamtéž.

¹⁷⁴ Srov. „České srdce“, národní výbor pomocný, Praha II., Havlíčkovo nám. 34. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1918, č. 1, s. 4. ISSN neuvedeno.

¹⁷⁵ Srov. Péče o děti trpící nedostatkem výživy. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1918, č. 11, s. 43 – 44. ISSN neuvedeno.

¹⁷⁶ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumanna, 1995. ISBN 80-901602-3-9.

československé v Červených Dvorcích, Koutech u Domažlic a Staňkově nebo městských sirotčinců v Domažlicích, Jindřichově Hradci, Táboře a Klatovech.¹⁷⁷

V Červených Dvorcích fungoval sirotčinec specifickou formou dvou větších rodin se sestrou – matkou v čele každé. Zůstal tak zachován individuální přístup, který se přibližoval k rodinnému výchovnému prostředí.¹⁷⁸

Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského provozovala sirotčince v Českých Budějovicích, Českém Krumlově, Poběžovicích a Vimperku.¹⁷⁹

V Českých Budějovicích měly sestry původně v úmyslu pouze spravovat městský sirotčinec v budově darované k tomuto účelu A. Lannou. Po zamítnutí tohoto návrhu chtěly požádat o zapůjčení městského kapitálu pro stavbu nového sirotčince. Po odmítavém stanovisku se rozhodly koupit dům v těsném sousedství opatrovny, kterou provozovaly od 60. let 19. století. Sirotčinec začal fungovat v roce 1868, ale jeho začátky byly poznamenány velkým nedostatkem peněz užitých na zakoupení budovy a jejího vybavení.¹⁸⁰

*Přišla válka a s ní nové strádání. ... Drahota bot nutila správu ústavu k svépomoci..Dvě ctih. sestry učily se řemeslu obuvnickému, šily a spravovaly boty pro sirotky a spolusestry. Šetřiti se muselo, aby malý příděl aprovisace vystačil, takže nebylo vůbec odpadků v kuchyni. Děti v létě chodily na jahody a šišky, aby si v zimě mohly zatopit. Ráno prorážely v led zmrzlou vodu v umyvadlech. Taková byla zima v pokojích. Ještě za světové války slaveno bylo 50leté jubileum založení sirotčince ... Toho dne měly děti po dlouhé době buchty z bílé mouky.*¹⁸¹

Kongregace Milosrdných sester svatého Kříže převzala sirotčinec nacházející se v původním selském dvorci s názvem Annahof v Hrabcích (Rabitz) u Vimperka (Winterberg) v roce 1918 od jeho majitele pan Johanna Steinbrenera.¹⁸²

2.3 Aktivity spolkové a jednotlivců

2.3.1 Okresní pomocná úřadovna válečná

17. srpna 1914 informuje okresní hejtmanství českobudějovické o brzkém utvoření *Okresní pomocné úřadovny válečné* při městském úřadu, která bude kompetentní k sbírání veškerých darů a

¹⁷⁷ Srov. JAKŠIČOVÁ, D. *Dcery své doby?: školské sestry v českých zemích v letech 1851-1938 (1950)*. II. díl. České Budějovice: Jihočeské muzeum; Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2012. ISBN 978-80-7394-389-9, s. 573.

¹⁷⁸ Srov. JAKŠIČOVÁ, D. *Matkami opuštěných? Působení Kongregace Školských sester de Notre Dame v sirotčincích. Theatrum historiae: sborník prací katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008, č. 3. ISSN 1802-2502, s. 327 – 336.

¹⁷⁹ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumanna, 1995. ISBN 80-901602-3-9.

¹⁸⁰ Srov. AMBROŽOVÁ, K. *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích: Příběh černobílého květu města*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra dějin a didaktiky dějepisu. Vedoucí práce D. Foltýn. s. 65 – 66.

¹⁸¹ Srov. Budova měšťanské školy u sv. Karla Bor. V Českých Budějovicích. *Farní věstník pro České Budějovice a okolní osady*. 1935, roč. V., č. 10, s. 132 – 133. ISSN neuvedeno.

¹⁸² Srov. SOA Třeboň, fond Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949), *Pamětní kniha biskupské konsistorní kanceláře*, časový rozsah (1784) 1893 - 1920, číslo knihy 108, Diecesní sirotčince 1917, nečíslováno.

podpor i pro rodiny vojáků zemřelých v boji či v důsledku onemocnění.¹⁸³ *Okresní pomocná úřadovna válečná* vzniklá v českobudějovickém okrese 19. srpna 1914 na základě úřední vyhlášky c. k. ministerstva vnitra ze dne 1. srpna 1914 bude soustřeďovat podporu nejen pro rodiny raněných nebo zemřelých vojáků, ale i pro potřeby *Českého červeného kříže*, který pečuje o raněné vojáky. Každý dárci se bude moci rozhodnout o směřování svého příspěvku, buď vojákům samotným, nebo jejich rodinám.¹⁸⁴

2.3.2 Pomoc rodinám záložníků a členů domobrany

Nejznámějšími útvary vojenské posádky v Českých Budějovicích byly 91. pěší pluk, 29. zeměbrancecký pluk a 24. divizní dělostřelecký pluk¹⁸⁵. V JL vycházely od 8. srpna 1914 do 31. května 1916 výkazy darů pro rodiny jejich záložníků a členů domobrany. JL informovaly 12. srpna 1914 o dvou kontech, na nichž se peníze shromažďovaly – u purkmistrovského úřadu¹⁸⁶ a ve Sběratelně pro dary v rukou Jana Kadlece c a k. dvorního pekaře se sídlem v Českých Budějovicích¹⁸⁷, ke kterým se přidaly i sběrný v městské spořitelně, Záložně česko-budějovické, Živnostenské bance, bance eskomptní, filiálce vídeňského bankovního spolku a ve Včele¹⁸⁸. Celkem se sebralo 49 813,33 K¹⁸⁹, přičemž např. purkmistrovský úřad přispěl 3 000 K, firma Hardtmuth 2 000 K, manželé Lamezan Salincovi a Hardtmuthovi 2 000 K¹⁹⁰, Měšťanský pivovar v Českých Budějovicích 1 000 K¹⁹¹ Český akciový pivovar v Českých Budějovicích částkou 2 000 K¹⁹².

2.3.3 Spolková válečná činnost

I mnoho jihočeských spolků se věnovalo od počátku války pomocné činnosti ve prospěch osiřelých či poloosiřelých dětí. Jejich pomoc spočívala především v získávání finančních prostředků, které

¹⁸³ Srov. Péče o raněné vojny a o rodiny záložníků do války povolovaných. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 69, s. 1. (přepsáno s chybou) ISSN nevedeno.

¹⁸⁴ Srov. Okresní pomocná úřadovna válečná. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 71, s. 3. ISSN nevedeno.

¹⁸⁵ Srov. *Encyklopedie Českých Budějovic*, 2. rozš. vyd. České Budějovice: Statutární město České Budějovice a NEBE s. r. o., 2006. ISBN 80-239-6706-1, s. 616.

¹⁸⁶ Srov. Pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 65, s. 3. ISSN nevedeno.

¹⁸⁷ Srov. Pomocná akce pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 67, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁸⁸ Srov. V. výkaz příspěvků pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 71, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁸⁹ Srov. XXXVI. výkaz darů, složených u purkmistrovského úřadu v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 43, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁹⁰ Srov. Pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 65, s. 3. ISSN nevedeno.

¹⁹¹ Srov. Pomocná akce pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 67, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁹² Srov. Dar Českého akc. Pivovaru pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 73, s. 2. ISSN nevedeno.

sloužily rodinám po padlých místních vojínech. Způsoby jejich získávání vycházely většinou ze základního zaměření spolků.

Beseda česko-budějovická¹⁹³ pořádala koncerty, např. vojenský¹⁹⁴ za účasti orchestru c. k. zeměbraneckého pěšího pluku č. 6, spolupřádala s pěvecko – hudebním spolkem *Hlahol* koncert s účastí hudebního skladatele Jaroslava Jeremiáše a na památku císaře Františka Josefa I.¹⁹⁵, organizovala velký vojenský koncert, opět ve spolupráci c. k. zeměbraneckým pěším plukem č. 6¹⁹⁶. Stejně postupovala i hlubocká Beseda, která např. uspořádala slavnostní koncert za přispění hudebního sboru c. k. zeměbraneckého pluku č. 6, k jehož výtěžku přidala ze svého spolkového jmění 100 K.¹⁹⁷

Ochotnický spolek „Tyl“ uváděl divadelní představení, např. historické drama *Psohlavci*¹⁹⁸ nebo Šamberkova *Podskaláka*¹⁹⁹ či pořádal *Václavské posvícení*²⁰⁰ Dramatický odbor *Učednické Besídky* v Českých Budějovicích dával na rodiny po padlých vojínech část z výtěžků svých kulturních akcí, např. z veselohry Josefa Štolby *Staré hříchy*²⁰¹. Kroužek válečných invalidů pořádal divadelní představení, např. za spoluúčasti českobudějovických ochotníků sehrál v Českém Krumlově, Netolicích, Písku a Českých Budějovicích veselohru *U bílého koníčka*²⁰² či pořádal taneční věneček a šibřinky²⁰³

Česká obec sokolská vzpomenula 50. výročí úmrtí zakladatele Sokolstva Jindřicha Fügnera uspořádáním sbírky, jejíž výnos byl věnován rodinám po padlých členech Sokola a členům ve válce zmrzačeným²⁰⁴.

---

¹⁹³ Beseda česko – budějovická byl český kulturně osvětový a politický spolek, který postupně založil spolkový ochotnický soubor, zpěvácký a dramatický odbor a besední knihovnu s čítárnou. Srov. *Encyklopedie Českých Budějovic*. 2. rozš. vyd. České Budějovice: Statutární město České Budějovice a NEBE s. r. o., 2006. ISBN 80-239-6706-1, s. 198.

¹⁹⁴ Srov. Beseda česko – budějovická. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 5, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁹⁵ Srov. Česká Beseda v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 92, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁹⁶ Srov. Beseda česko-budějovická. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 101, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁹⁷ Srov. Z Hluboké n. Vltavou. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 97, s. 3. ISSN nevedeno.

¹⁹⁸ Srov. Ochotnický spolek „Tyl“ v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 13, s. 2. ISSN nevedeno.

¹⁹⁹ Srov. Divadlo ochotnického spolku „Tyl“ v Čes. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 80, s. 3. ISSN nevedeno.

²⁰⁰ Srov. Ochotnická jednota „Tyl“ v Českých Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 70, s. 3. ISSN nevedeno.

²⁰¹ Srov. Dramatický odbor „Učednické Besídky“ v Čes. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 8, s. 2. ISSN nevedeno.

²⁰² Srov. Váleční invalidé. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 57, s. 3. ISSN nevedeno.

²⁰³ Srov. Kroužek válečných invalidů v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 5, s. 2. ISSN nevedeno.

²⁰⁴ Srov. Sokolský obětí den k uctění památky Jindř. Fügnera. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 96, s. 3. ISSN nevedeno.

2.3.4 Obecní fondy

Vznikaly obecní fondy na podporu rodin po místních padlých vojínech, do nichž přispívaly i obecní ochotnické soubory, jako např. např. vodňanští studenti sehráli hru *Josef Kajetán Tyl Františka Ferdinanda Šamberka*²⁰⁵ nebo Kühnův obraz z českých dějin *Jan Sladký Kozina*²⁰⁶, bukovští studenti a ochotníci frašku se zpěvy *Z českých mlýnů*²⁰⁷, studující z Trhových Svinů upravenou veselohru O. Blumenthala aj. *Kadelburga Praha je Praha*²⁰⁸, ledenický soubor místního Sokola hru *Starí blázni* od Turnovského²⁰⁹ či výtěžku ze Šibřinek konajících se poprvé ve válečných letech²¹⁰ či je svými koncerty podporovaly obecní hudební spolky, jako např. vodňanský *Zpěvácký spolek*²¹¹, netoličtí studenti připravili Smetanův večer jako poctu našemu největšímu umělci²¹² nebo Sokol v Týně nad Vltavou připravil hudebně – dramaticko – taneční akademii²¹³

2.3.5 Akce na oslavu císařových významných dnů

Ačkoliv hlavní zájmovou oblastí byla pro českou i německou česko – budějovickou sekci Červeného kříže péče o obcerstvování přijíždějících raněných vojáků, i ony uskutečňovaly sbírky ve prospěch rodin záložníků a domobranců ve válce padlých nebo zraněných²¹⁴, ze stejného důvodu pořádaly spolu s purkmistrovským úřadem ku příležitosti jmenin císaře Františka Josefa I. 4. října *květinový den*²¹⁵ či *vojenský den* ku příležitosti 66. výročí císařova nástupu na trůn 2. prosince²¹⁶ nebo přispěly částí z výtěžku *Týdne Červeného Kříže v Českých Budějovicích* plného hudebních, filmových i slovesných kulturních akcí pořádaných oběma národnostními sekcemi²¹⁷.

Oslavy těchto císařových významných dnů inspirovaly nejen ke sbírkové činnosti ve prospěch sirotků po místních padlých vojínech, jako např. v roce 1915 ku příležitosti 67. výročí vlády císaře

---

²⁰⁵ Srov. Z Vodňan. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 72, s. 3. ISSN neuvédno.

²⁰⁶ Srov. Z Vodňan. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 102, s. 6. ISSN neuvédno.

²⁰⁷ Srov. Z Bukovska. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 71, s. 3. ISSN neuvédno.

²⁰⁸ Srov. Z Trhových Svinů. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 60, s. 3. ISSN neuvédno.

²⁰⁹ Srov. Z Ledenic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 76, s. 31. ISSN neuvédno.

²¹⁰ Srov. Z Ledenic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 10, s. 3. ISSN neuvédno.

²¹¹ Srov. Z Vodňan. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 17, s. 3. ISSN neuvédno.

²¹² Srov. Z Netolic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 60, s. 3. ISSN neuvédno.

²¹³ Srov. Sokol v Týně nad Vltavou, *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 86, s. 3. ISSN neuvédno.

²¹⁴ Srov. Úkoly obce Česko-budějovické v době války. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 81, s. 1. ISSN neuvédno.

²¹⁵ Srov. TALÍŘ, V. *Deníky Josefa Taschla (1914 – 1920)*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce Z. Bezečený. s. 35.

²¹⁶ Srov. Vojenský den. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 103, s. 2. ISSN neuvédno.

²¹⁷ Srov. Týden Červeného kříže v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyslný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 36, s. 2. ISSN neuvédno.

Františka Josefa I. v Protivíně ²¹⁸, Lišově ²¹⁹, Třeboni ²²⁰ nebo české menšiny v Českém Krumlově ²²¹, ale i k novým počínům v oblasti péče o sirotky, jako např. v roce 1915 bylo na oslavu 85. výročí narozenin J. V. císaře a krále Františka Josefa I. založeno větší množství studentských nadací s názvem *Jubilejní okresní nadace císaře Františka Josefa I. pro sirotky po místních padlých vojínech*.²²² Nebo např. počátecká Záložna založila s částkou 2 000 K ze svého běžného zisku fond s názvem *Válečný fond pro sirotky založený Záložnou Počáteckou na oslavu 85. výročí narozenin Jeho veličenstva císaře a krále Františka Josefa I.*, jehož úroky budou směřovat k sirotkům po padlých vojínech z Počátek, případně i sirotkům po občanech počáteckých²²³.

2.3.6 Polévkové ústavy

Pomocná válečná činnost se zaměřila i na oblast stravování – zakládání polévkových ústavů pro chudé děti, mezi něž patřili i sirotci, ve které se angažoval např. českobudějovický spolek *Ludmila*²²⁴, školní polévkový ústav z Trhových Svinů, ledenický polévkový ústav místní obchodní školy, válečný polévkový ústav zřízený ve IV. Obecní škole na Lineckém předměstí v Českých Budějovicích²²⁵ odbor Národní Jednoty Pošumavské v Suchém Vrbném²²⁶, žirovnický Sokol²²⁷. Kromě finančních příspěvků dostávaly ústavy i materiální výpomoc, např. dar okresního úřadu moučného v podobě 100 kg nudlí a 50 kg brambor pro IV. Obecnou školu na Lineckém předměstí.²²⁸

Válečná pomocná péče *Národní Jednoty Pošumavské* cílila i na péči o sirotky po padlých vojínech na území národnostně smíšeném.²²⁹ formou stipendií poskytovaných žákům z Pošumaví,

---

²¹⁸ Srov. Z Protivína. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 95, s. 3. ISSN neuvedeno.

²¹⁹ Srov. Z Lišova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 100, s. 3. ISSN neuvedeno.

²²⁰ Srov. Z Lišova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 96, s. 3. ISSN neuvedeno.

²²¹ Srov. Z Čes. Krumlova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 99, s. 3 – 4. ISSN neuvedeno.

²²² Srov. Z Veselí n. L. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 66, s. 3. ISSN neuvedeno.

²²³ Srov. Z Počátek. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 71, s. 3. ISSN neuvedeno.

²²⁴ Srov. Podporujte polévkové ústavy! *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 103, s. 3. ISSN neuvedeno.

²²⁵ Srov. Na polévkový ústav IV. obecné školy na lineckém předměstí. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 98, s. 2. ISSN neuvedeno.

²²⁶ Srov. Divadlo ochotnického spolku „Jirásek“. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 83, s. 2. ISSN neuvedeno.

²²⁷ Srov. Sokol v Žirovnici. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 94, s. 3. ISSN neuvedeno.

²²⁸ Srov. Polévkový ústav při IV. České obecné škole v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 71, s. 2. ISSN neuvedeno.

²²⁹ Srov. Z činnosti Národní Jednoty Pošumavské. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 17, s. 3. ISSN neuvedeno.

podporou četných školních polévkových ústavů²³⁰, kulturními představeními, např. loutkovým provedením Shakespearovy hry *Kupec benátský* sehrané v Českém Krumlově²³¹

2.3.7 Podpora aktivit České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež

Z výtěžků charitativních akcí na jihu Čech byla podporována i ČZK příspěvky ve prospěch sirotků po padlých místních vojínech, např. v roce 1914 ve formě výtěžků z pořádání *dětského dne* ze dne 2. prosince z Trhových Svinů²³², Netolic²³³ nebo Poříčí²³⁴. Stejně jako v případě rodin záložníků a členů domobrany pořádaly se ve prospěch ČZK i divadelní představení, např. veselohra *Helginy vdavky* v provedení *Dramatického odboru Učednické besídky* v Českých Budějovicích²³⁵.

Do *Fondu pro sirotky po padlých vojínech českých* při ČZK přispěl zisky z koncertů i spolek *Malice české*, které provedla její hudební škola pod taktovkou jejího ředitele Bohuslava Jeremiáše²³⁶ a za přispění bývalé žáka hudební školy, operního pěvce Jana Kühna²³⁷. Svými koncerty podporoval místní vdovy a sirotky prostřednictvím *Fondu pro sirotky po padlých vojínech českých* při ČZK i spolek *Hlahol*, např. úspěšným vystoupením českých smíšených sborů pod taktovkou sbormistra *Hlaholu* Jaroslava Jeremiáše.²³⁸ V Horních Slověnicích se hrála školní mládež divadelní představení *Vánoce v horách* a čistý zisk v něj věnovala do *Fondu pro sirotky po padlých vojínech českých* při ČZK.²³⁹

2.3.8 Podpora Vdovského a sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci v Praze

Z jihu Čech se posílaly i příspěvky zemské úradově pro království České *Vdovského a sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci* v Praze. Peníze přicházely od jednotlivců, korporací nebo obcí²⁴⁰, přičemž např. firma L.& C. Hardtmuth věnovala fondu jménem svých majitelů obnos ve výši

²³⁰ Srov. Národní Jednota Pošumavská. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 39, s. 2. ISSN neuvedeno.

²³¹ Srov. Z Č. Krumlova. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 30, s. 3. ISSN neuvedeno.

²³² Srov. Z Trhových Svin. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 102, s. 3. ISSN neuvedeno.

²³³ Srov. Z Netolic. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 104, s. 3. ISSN neuvedeno.

²³⁴ Srov. Z Poříčí. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 10, s. 3. ISSN neuvedeno.

²³⁵ Srov. Dramatický odbor „Učednické besídky“ v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 22, s. 2. ISSN neuvedeno.

²³⁶ Srov. *Ke koncertům České hudební školy v Č. Budějovicích*. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 6, s. 2. ISSN neuvedeno.

²³⁷ Srov. Koncert hudební školy *Malice školské* v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 5, s. 2. ISSN neuvedeno.

²³⁸ Srov. Koncert *Hlaholu*. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 13, s. 2. ISSN neuvedeno.

²³⁹ Srov. Z Horních Slověnic. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 9, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁴⁰ Srov. Pro vdovy a sirotky po vojínech. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 1, s. 2. ISSN neuvedeno.

10 000 K²⁴¹. Do fondu byly zasílány finanční příspěvky sebrané v úředních prostorách berních úřadů, jako např. českobudějovického c. k. berního úřadu ²⁴², c. k. berního úřadu v Lišově²⁴³, c. k. berního úřadu v Trhových Svinech ²⁴⁴ nebo c. k. berního úřadu z Hluboké n/Vltavou ²⁴⁵. Zemská úřadovna oslovila čtenáře JL s návrhem uctít památku *Všech svatých* namísto svíček náhradními finančními dary ve prospěch českých vdov a sirotků.²⁴⁶

2.3.9 Podpora ostatních místních aktivit

JL informovaly o sbírkové akci prádla, *šátečkovém dni*, pořádané českobudějovickým obchodníkem a městským zastupitelem Bertramem Bláhou, díky které se za pomoci žáků obecných a měšťanských škol sebralo kromě velkého množství kapesníků a spodního prádla i 1443,25 K. Akce byla určena pro německé obyvatelstvo města, ale JL doporučovaly svým čtenářům, aby se jí také v hojném počtu účastnili.²⁴⁷

JL připomněly 70leté jubileum českobudějovického patriota dr. Augusta Zátky a vyzvaly své čtenáře, aby jeho narozeniny uctily finančním příspěvkem ve prospěch mj. i místní OK nebo fondu při IV. měšťanské škole na Lineckém předměstí.²⁴⁸ Na výzvu reagovali vstřícně dárci, kteří posílali své příspěvky spolku *Maticе školské* v Českých Budějovicích ²⁴⁹, *Národní jednotě Pošumavské*²⁵⁰, polévkovému ústavu IV. Obecné školy na Lineckém předměstí²⁵¹, který byl zřízen podpůrným fondem této školy nesoucím jméno dr. Augusta Zátky – *Fondem dra Augusta Zátky*²⁵².

---

²⁴¹ Srov. Dar. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 44, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁴² Srov. Ve prospěch vdovského a sirotčího fondu pomocného veškeré ozbrojené moci. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 59, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁴³ Srov. Z Lišova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 97, s. 3. ISSN neuváděno.

²⁴⁴ Srov. Z Trh. Svinů. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 81, s. 3. ISSN neuváděno.

²⁴⁵ Srov. Z Hluboké. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 87, s. 3. ISSN neuváděno.

²⁴⁶ Srov. Zemská úřadovna pro král. České c. k. rakouského válečného fondu vdovského a sirotčího v Praze II. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 84, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁴⁷ Srov. Sbírká prádla ve prospěch válečných invalidů a sirotků po padlých vojácích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 48, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁴⁸ Srov. Vůdce Čechů budějovických dr. Aug. Zátka. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 54, s. 1. ISSN neuváděno.

²⁴⁹ Srov. Pokladně Maticе školské v Č. Budějovické. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 58, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁵⁰ Srov. K uctění jubilea dr. Augusta Zátky. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 72, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁵¹ Srov. Z polévkového ústavu IV. Obecné školy na lineckém předměstí. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 81, s. 2. ISSN neuváděno.

²⁵² Srov. Fond dra Aug. Zátky. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 70, s. 3. ISSN neuváděno.

2.3.10 Podpora spolku *České srdce*

Jihočeské spolky podporovaly finančně pražský spolek *České srdce*. V jeho prospěch uspořádal hlubocký spolek *Beseda* koncert za účasti učitelského sboru České hudební školy v Českých Budějovicích²⁵³, v městysu Besednice se konal koncert orchestru a smíšeného pěveckého sboru²⁵⁴, velešínští ochotníci nastudovali drama bratří Mrštíků *Maryša*²⁵⁵. Pomoc Českému srdci probíhala i prostřednictvím pobytu pražských dětí v jihočeských rodinách, např. od 10. července do 2. září 1918 strávilo celkem 131 dětí v rodinách ve Vodňanech a blízkém okolí.²⁵⁶

Od 14. ledna 1918 začal fungovat *Pomocný výbor*, který vznikl jako českobudějovická obdoba pražského *Českého srdce*, otevřením polévkového ústavu v české měšťanské škole v Jírovcově ulici a díky obrovské dobročinné podpoře bylo možné v dubnu otevřít další polévku na Pražském předměstí.²⁵⁷ Mezi přispěvateli se objevili členové rodiny Zátkových - dr. August Zátka (500 K) a Dobroslav Zátka (200 K), stejně jako firma Bratří Zátkové (500 K)²⁵⁸. Velkorysým darem ve výši 10 000 K podpořila *Pomocný výbor* na počátku jeho existence i Česko - budějovická Záložna.²⁵⁹ Snahy *Pomocného výboru* zmírnit nedostatek v nasycení a ošacení českých dětí, včetně sirotek, podporovali četnými drobnějšími dary, o nichž se pravidelně zmiňovaly JL, i jednotlivci – např. Jan Peterka z Plástovic částkou 10 K²⁶⁰, zaměstnanci škol nebo úřadů – např. zřizenci poštovního úřadu 3 v Českých Budějovicích částkou 40,03 K²⁶¹ nebo dělnictvo české smaltovny částkou 50 K²⁶², spolky – např. ochotnický spolek *Tyl* částkou 55 K²⁶³ nebo dámský pěvecký sbor chrámového chůru ve Velešíně částkou 55 K²⁶⁴, samosprávné celky – např. Městská rada v Trhových Svinech částkou 20 K²⁶⁵, výtěžky obecních sbírek – např. z Jankova 20 K²⁶⁶ či sbírek při předávání dobytka

²⁵³ Srov. Z Hluboké. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 69, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁵⁴ Srov. Z Besednic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 21, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁵⁵ Srov. Z Velešína. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 65, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁵⁶ Srov. Z Vodňan. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 68, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁵⁷ Srov. Den v „Pomocném výboru“. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 66, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁵⁸ Srov. Pomocný výbor v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 97, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁵⁹ Srov. Velkolepý dar 10.000K věnovala Čes.-budějovická Záložna Pomocnému výboru. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 3, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁶⁰ Srov. Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 13, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁶¹ Srov. Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 11, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁶² Srov. Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích., *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 80, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁶³ Srov. Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Čes. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 7, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁶⁴ Srov. Z Velešína. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 25, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁶⁵ Srov. Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 19, s. 2. ISSN neuvedeno.

²⁶⁶ Srov. Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 18, s. 1. ISSN neuvedeno.

– např. částka 264,78 K²⁶⁷ Peněžité částky přicházely i jako projev úcty nenadále zemřelému Bohuslavu Jeremiášovi, např. 20 K od ženského odboru Sokola česko – budějovického ²⁶⁸. JL informovaly o celkové sebrané částce ve výši 90 833,58 K.²⁶⁹

2.3.11 Pomoc českým dětem ve Vídni

Jihočeští občané se zapojili do pomoci českým dětem žijícím ve Vídni, o které nebylo jinak o postaráno, protože nenavštěvovaly německé školy. Do jejich podpory se zapojily nejdříve okresy lišovský, hlubocký, krumlovský a trhovosvinenský.²⁷⁰ Později byl založen *Přípravný okresní odbor česko-budějovický pro umístování vídeňských českých dětí na venkově*.²⁷¹

---

²⁶⁷ Srov. Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 31, s. 1. ISSN nevedeno.

²⁶⁸ Srov. K uctění památky † Boh. Jeremiáše. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 6, s. 2. ISSN nevedeno.

²⁶⁹ Srov. Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 75, s. 2. ISSN nevedeno.

²⁷⁰ Srov. Máme české srdce?. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 49, s. 2. ISSN nevedeno.

²⁷¹ Srov. Založení odboru „České srdce vídeňského“ pro okres česko-budějovický. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 60, s. 3. ISSN nevedeno.

3 Dobročinná péče o německé sirotky na jihu Čech

Tato kapitola poskytuje jen stručnou informaci o dobročinné péči o německé děti na jihu Čech. Ačkoliv německá národnost zde tvořila v roce 1910 přibližně 22 % obyvatelstva²⁷², jedná se o velmi stručné, obecné shrnutí, které vychází z informací z diplomové práce *Postavení jihočeských okresů v systému české a německé péče o mládež v Čechách v meziválečném Československu*²⁷³ o činnosti německé obdoby ČZK, bakalářské práce *Deníky Josefa Taschka (1914-1920)*²⁷⁴ o spolupráci české a německé části obyvatel Českých Budějovic a dobového regionálního periodika *Budweiser Zeitung* (dále BZ) jako významného zdroje zpráv z německy mluvící části jihočeského regionu.

3.1 *Deutsche Landeskommision für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Böhmen*

Původní německá sekce *Zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém* vytvořila v roce 1910 na spolkovém základě *Deutsche Landeskommision für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Böhmen* (dále DLK) a v jihočeském regionu působily spolu s českými okresními komisemi pro péči o mládež i její místní orgány - *Deutsche Bezirkskommision für Jugendfürsorge* (dále BK) - v Českých Budějovicích, Českém Krumlově, Horní Plané, Chvalšínách, Jindřichově Hradci, Kaplici, Nové Bystřici, Nových Hradech, Prachaticích, Vimperku a Vyšším Brodě.²⁷⁵ Oproti českým protějškům měla výhodu v tom, že se mohly opřít, díky jazykové příbuznosti, o podobné instituce německé a rakouské.²⁷⁶

Smysl existence BK byl představen už na počátku roku 1915, kdy se ukázala, že státem poskytovaná vyživovací příspěvky, včetně výchovaciho příspěvku je nízká, že nestačí pokrýt životní náklady ani malé rodiny. BK proto vnímá jako svoji povinnost postarat se o děti, které v důsledku války ztratily především otce jako živitele. BK se obrací s prosbou na čtenáře BZ o finanční příspěvky pro sirotky.²⁷⁷

Budějovická BK v roce 1917 uzavřela pro osiřelé děti válečné pojištění ve výši 1 000 K, ze kterého budou v roce 1926 čerpat 2 sirotci po 500 K. V témže roce vymohla pro 4 sirotky roční sirotčí penzi ve výši 303, 48 K, ve stejné výši roční přídavek a jednorázový přídavek ve výši 48 K.

²⁷² V roce 191 žilo v jižních Čechách 629 336 obyvatel české národnosti a 181 381 obyvatel německé národnosti, přičemž národnostní složení bylo do roku 1918 určováno podle „obcovací řeči“, a ne skutečné národnosti. Za Němce byli považováni rakouští státní příslušníci, ne příslušníci německého císařství. Srov. ZWETTLER, O. *Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900 – 1917*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984. ISBN neuvedeno, s. 92.

²⁷³ Srov. ČERNÁ, L. *Postavení jihočeských okresů v systému české a německé péče o mládež v meziválečném Československu*. Brno, 2006. Diplomová práce. FF MU. Historický ústav – FF. Vedoucí práce L. Fasora.

²⁷⁴ Talíř, V. *Deníky Josefa Taschka (1914 – 1920)*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Historický ústav. Vedoucí práce Z. Bezečný.

²⁷⁵ Srov. ČERNÁ, L. *Postavení jihočeských okresů v systému české a německé péče o mládež v meziválečném Československu*. Brno, 2006. Diplomová práce. FF MU. Historický ústav – FF. Vedoucí práce L. Fasora. s. 86 – 92.

²⁷⁶ Srov. tamtéž, s. 17.

²⁷⁷ Srov. Deutsche Bezirkskommision für Jugendfürsorge im Betreuungsbezirke Budweis mit dem Sitze in Budweis. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 5, s. 5 - 6. ISSN neuvedeno.

Pro 1 sirotka uplatnila nárok na měsíční příspěvek od domovské obce ve výši 10 K, pro 3 sirotky nárok na měsíční příspěvky ze *Zemského sirotčího fondu* ve výši 15, 20 a 30 K a pro 1 sirotka získala jednorázovou částku ve výši 500 K od *Vdovského a sirotčího fondu*. V roce 1917 převzala budějovická BK válečné kmotrovství 4 dětí ve Vídni. V rozmezí let 1914 – 1917 obdrželo jejím prostřednictvím výchovaci příspěvky ze *Zemského sirotčího fondu* celkem 57 osiřelých či poloosiřelých dětí z budějovického okresu.²⁷⁸

V rámci DLK byl založen v Českých Budějovicích *Německý ženský pomocný výbor*²⁷⁹ v čele s manželkou purkmistra, paní Marií Tascheekovou²⁸⁰. Ten pořádá v městském divadle na podporu komise i večery válečných písní za účasti německého *Hudebního spolku* a německého mužského sboru *Liedertafel* s živými obrazy sjednocujícími místní německou společnost.²⁸¹ DLK podporovaly finančními částkami i drobní dárci, např. učitelský sbor Obecní školy IV. okresu v Českých Budějovicích částkou 50 K²⁸²

V Litvínovicích u Českých Budějovic (Leitnowitz) byla provozována kolonie pro sirotky financovaná i z dárcovských příspěvků, např. od místních budoucích učitelek ve formě finanční hodnoty smutečního věnce na uctění památky zemřelé paní Emílie Nágelové.²⁸³

3.1.1 Péče o rodiny místních vojáků

Pro ženy a děti vojáků povoláných do zbraně z doplňovacího okresu České Budějovice se scházely u purkmistrovského úřadu peníze i věcné dary ve formě stříbrných i zlatých šperků.²⁸⁴ K 27. dubnu 1915 dosáhla jejich celková suma částky 40 383,04 K.²⁸⁵

Ve prospěch vdov a sirotek po padlých místních vojácích se konaly dobročinné koncerty, pořádané např. krumlovskou větví *Ženského pomocného výboru Červeného kříže*²⁸⁶ nebo přicházely drobnější finanční částky namísto uctění památky zemřelého květinovým věncem, jako např. 10 K od manželů Fasthuberových na uctění památky jejich zemřelé dcery Charlotty pro vdovský a sirotčí fondy pro pozůstalé po místních padlých vojácích 91. pluku²⁸⁷, od 1. 1. 1917 se pro scházely u purkmistrovského úřadu peníze, které přicházely od různých dárců, jako např. od

²⁷⁸ Srov. Deutsche Bezirkskommission für Jugendfürsorge in Budweis. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 9, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁷⁹ Srov. Deutsche Bezirkskommission für Fürsorge in Budweis. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 6, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁸⁰ Srov. Kriegsliederabend mit lebenden Bildern. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 21, s. 5. ISSN neuvedeno.

²⁸¹ Srov. Kriegslieder-Abende. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 30, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁸² Srov. Spende. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 31, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁸³ Srov. Für unsere Waisenkolonie. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 8, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁸⁴ Srov. XXII. Spendenausweis für die Frauen und Kinder der zu den Waffen gerufenen Mannschaften unseres Ergänzungsbezirkes. *Budweiser Zeitung*. 1914, roč. 53, č. 105, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁸⁵ Srov. XXIX. Ausweis über die beim Bürgermeisteramte Budweis gezeichneten Spenden für Angehörige aller Waffengattungen des Ergänzungsbezirkes 91. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 33, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁸⁶ Srov. Wohltätigkeits-Konzert. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 10, s. 4. ISSN neuvedeno.

²⁸⁷ Srov. Kranzsaßspende. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 5, s. 2. ISSN neuvedeno.

městských úředníků a jiného městského personálu 1441,49 K, německého státního reálného gymnázia 4 K či rodiny Arnsteinových 60 K.²⁸⁸

Purkmistr Taschek vyzýval opakovaně k podpoře *Zemského válečného pomocného úřadu*, který se staral i o rodiny mužů povolanych do války nebo pozůstalé po padlých místních vojínech.²⁸⁹

Dary pro *Vdovský a sirotčí fond* se scházely pravidelně i u okresního hejtmanství a *Okresního válečného pomocného výboru* v Českém Krumlově. Přispívaly různé subjekty, jako např. vedení školy z Věžovate Pláně (Thurmplandles) částkou 15 K, starosta z Hořic na Šumavě (Höritz) částkou 30,17 K, divadelníci ze Slavkova u Českého Krumlova (Lagau) ve výši 100 K.²⁹⁰ V redakci BZ se scházely dárcovské příspěvky na polévkové ústavy.²⁹¹

Vídeňský spolek *Kosmosverein* uspořádal v Českých Budějovicích v městském divadle dvě vědecké přednášky s názvy *Tyroly a Dolomity* a *Bosna a Hercegovina*. ve prospěch budějovického *Vdovského a sirotčího pomocného fondu* po padlých místních vojínech.²⁹²

Pro pomoc pozůstalým rodinám pořádal místní zastupitel Bertram Bláha opakovanou sbírku starého papíru a korku. Celkem bylo sebráno 595,5 kg papíru, který byl prodán za 116.68 K.²⁹³

3.1.2 Spolková činnost

Česko-budějovická místní skupina spolku *Bund der Deutschen in Böhmen (Svaz Němců v Čechách)* s názvem *Deutscher Böhmerwaldbund* vedená purkmistrem Josefem Taschekem pořádala válečné večery, jejichž výtěžek byl převážně určen pro vdovy a sirotky po padlých členech spolku. Nesly se v duchu patriotismu vyjadřovaném v přednáškách, válečných, hudebních vystoupeních, písních a básních.²⁹⁴

Na sirotky byly cíleny i různé sbírky, jako např. velikonoční sbírka spolku, která se zaměřovala na prodej propagačních předmětů spolku. Přispěli na ni např. hrabě a hraběnka Lamezanovi částkou 100 K.²⁹⁵

²⁸⁸ Srov. Fond zur Unterstützung hinterbliebener nach gefallenen Budweisern. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 7, s. 3. ISSN nevedeno.

²⁸⁹ Srov. Zu Gunsten der Osterversammlung des „Bundes der Deutschen in Böhmen“. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 26, s. 2. ISSN nevedeno.

²⁹⁰ Srov. Ausweis der im Monate März 1819 bei der k. k. Bezirkshauptmannschaft bezw. bei dem Bezirkskriegshilfsbüro in Krummau weiter eingelaufenen bezw. gesammelten Spenden. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 24, s. 3. ISSN nevedeno.

²⁹¹ Srov. Spende. *Budweiser Zeitung*. 1914, roč. 53, č. 149, s. 5. ISSN nevedeno.

²⁹² Srov. Der Wiener Kosmosverein für den Budweiser Witwen- und Waisenhilfsfond. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 77, s. 6. ISSN nevedeno.

²⁹³ Srov. Kriegsfürsorge. *Budweiser Zeitung*. 1917, roč. 56, č. 78, s. 3. ISSN nevedeno.

²⁹⁴ Srov. Kriegsabende des Bundes der Deutschen in Böhmen. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 20, s. 7. ISSN nevedeno.

²⁹⁵ Srov. Osterwoche – Osteweche! *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 28, s. 3. ISSN nevedeno.

Pro německé válečné sirotky pořádal spolek slavnost *Vánočního stromu*, koncertní a divadelní večer, za účasti operní pěvkyně, slečny Agnes Stepan, herce Antona Amona²⁹⁶ a klavírní virtuózky, slečny Grete Hinterhofer²⁹⁷. Jeho čistý výtěžek byl 1 000 K. Na úspěchu večera se podílely i výstava fotografií věnovaná Šumavě a úvodní slovo pořadatele akce, finančního sekretáře dr. Eduarda Stepana.²⁹⁸

V rámci českobudějovického *Červeného kříže* vznikl tzv. *Dámský komitét*, který sbíral dary i pro rodiny záložníků a pozůstalých po místních vojínech. Jeho největší sbírková akce určená i ve prospěch rodin povolanych vojinů z 91. pluku, tzv. *květinový den*, na které se podílel spolu s purkmistrovským úřadem, byla svázána s oslavou jmenin císaře Františka Josefa I.²⁹⁹ Jeho čistý výtěžek byl 4 751, 06 K.³⁰⁰

Při pořádání sbírek a slavností ve prospěch válečné péče nehrála roli národnostní příslušnost, jak se ukázalo i v průběhu slavnosti českobudějovické školní mládeže na počest císaře, při níž stály u stánků rozmístěných na všech náměstích ženy a dívky obou národností, a prodávaly předměty na císařovu počest. Celkový výtěžek jejich prodeje činil 6 901 K.³⁰¹

---

²⁹⁶ Anton Amon (1862 – 1931) byl rakouský zpěvák specifických vídeňských písní, divadelní a filmový herec. Srov. Wikipedia. *Anton Amon* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 29. 11. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: [https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Amon_\(Schauspieler,_1862\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Amon_(Schauspieler,_1862)).

²⁹⁷ Grete Hinterhofer (1899 – 1985) byla rakouská pianistka, komponistka a hudební pedagožka. Srov. Wikipedia. *Grete Hinterhofer* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 29. 11. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Grete_Hinterhofer.

²⁹⁸ Srov. Weihnachtsbaum für arme deutsche Kriegerwaisen im Böhmerwalde. *Budweiser Zeitung*. 1917, roč. 56, č. 96, s. 3. ISSN neuvedeno.

²⁹⁹ Talíř, V. *Deníky Josefa Taschka (1914 – 1920)*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Historický ústav. Vedoucí práce Z. Bezecký. s. 34 – 35.

³⁰⁰ Srov. Die Budweiser Blumentage. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 86, s. 9. ISSN neuvedeno.

³⁰¹ Srov. Kaiserhuldigungsfeier der Budweiser deutschen Schuljugend. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 82, s. 5. ISSN neuvedeno.

Česká Wikipedie. *Josef Taschek* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 12. 3. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Taschek.

4 Závěr

V práci jsme si stanovili cíl zjistit, jak probíhala péče o sirotky v období první světové války na jihu Čech, které pečující subjekty zahrnovala, a jakými způsoby probíhala.

Došli jsme k závěru, že péče o sirotky se dělila národnostně na péči o české a německé sirotky. U obou skupin byla základním typem veřejná péče spadající do samostatné kompetence domovských obcí. Vzhledem ke svému lidskému a finančnímu zázemí se ale domovské obce věnovaly většinou pouze zajišťování základních potřeb sirotků, rezignovaly na jejich výchovu a vzdělávání. O tuto oblast péče o sirotky se staraly dobročinné spolky, jejichž činnost koordinovala zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém, v obou sekcích, české i německé.

Rozvoj a zkvalitnění péče o sirotky podpořilo založení *Zemského fondu sirotčího* ze správních přebytků společných pokladen sirotčích, který generoval finanční prostředky pro sirotky v ústavní i soukromé výchovné péči a zákon o právu spolčovacím, na jehož základě vznikaly hojně dobročinné spolky starající se o děti a mládež.

K péči o české sirotky jsme našli dostatek relevantních přímých zdrojů, na jejichž základě jsme mohli velmi dobře popsat systém dobročinné péče o české sirotky. Určili jsme její hlavní subjekty: *Českou zemskou komisi pro ochranu dětí a péči o mládež*, katolickou církev a dobročinné spolky.

Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež byla specifickým, poloprofesionálním spolkem, který nejen koordinoval veškerou dobročinnou péči o děti a mládež, ale současně byl i zapojen i do veřejné péče o ně. Dělo se tak díky složení jeho správního výboru tvořeném i zástupci veřejných úřadů i korporací.

Na jihu Čech se *Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež* přímo podílela na péči o sirotky v dětských rodinných koloniích a rodinách, vlastních i pěstounských. Jejím výkonným orgánem byly okresní komise spolupracující s důvěrníky v jednotlivých obcích. Jednalo se o propracovaný, funkční systém péče, který flexibilně reagoval na měnící se podmínky.

Aktivity katolické církve reprezentovaly především sirotčince spolku *Serafínského díla lásky pro zemi československé*, které se v průběhu války změnilo v diecézní zařízení. Pedagogicko-výchovnou péči v nich zajišťovala kongregace Školských sester de Notre Dame. Na jihu Čech působily v dalších sirotčincích i kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a Milosrdných sester svatého kříže.

Výzvy biskupa Hůlky v *Ordinariátním listu* svědčí o tom, že katolická církev podporovala činnost *České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež* a spolupracovala s ní např. na

zajištění pobytu chudých dětí do zámožnějších diecézních rodin. Biskup Hůlka vyzýval i k podpoře pražského spolku *České srdce*.

I mnoho jihočeských spolků se věnovalo pomocné válečné činnosti, sbíraly především finanční prostředky, a to nejrozličnějšími způsoby. Pořádaly koncerty, divadelní představení, organizovaly sbírky, zakládaly fondy nebo do nich přispívaly, zakládaly polévkové ústavy. Z výtěžků svých akcí přispívaly do *Fondu pro sirotky po padlých vojíněch českých*, čímž vyjadřovaly podporu aktivitám *České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež*. Finanční prostředky hledaly i netradičními cestami, např. náhradními peněžními dary místo svíček ke dni *Všech svatých* nebo finančním příspěvkem místo narozeninových darů místnímu patriotovi dr. Augustu Zátkovi.

Přes podrobné informace o pomocné válečné činnosti spolků je zde otevřený prostor pro další bádání, protože jsme vycházeli pouze z nepřímých zdrojů – dobového periodika *Jihočeských listů*, a neměli k dispozici přímé zdroje o činnosti jednotlivých spolků.

Vzhledem k množství nashromážděného materiálu a omezeném rozsahu určeném pro bakalářskou práci zůstala řada témat pouze načrtnuta, např. dětské rodinné kolonie či sirotčinec v Koutu na Šumavě.

Péči o německé sirotky jsme charakterizovali pouze z nepřímých zdrojů: kvalifikačních prací a dobového periodika *Budweiser Zeitung*. Jednalo se proto o pouhý nástin směrů, kterými se péče o sirotky ubírala. V této oblasti zůstává široké pole pro další zkoumání, např. o aktivitách německé obdoby *České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež*, *Deutsche Landeskommission für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Böhmen* či spolku *Deutscher Böhmerwaldbund*.

Seznam použitých zdrojů

Prameny vydané

Monografie

ADÁMEK, K. *Zemské sirotčí fondy*. Chrudim: Karel Adámek, 1906. ISBN neuvedeno.

BUDÍNSKÝ, V. *Obecné rady sirotčí a péče o mládež*. Praha: 1918. ISBN neuvedeno.

Čtvrtstoletí práce na ochranu české mládeže 1908 – 1933. Praha: Česká zemská komise pro péči o mládež v Čechách, [b. r.]. ISBN neuvedeno.

DVOŘÁK, J. *Ochrana mládeže*. Praha: Bursík & Kohout, 1908. ISBN neuvedeno.

ENGLIŠ, K. *Zprávy Zemského statistického úřadu Království českého. Svazek XIII., Chudinství v Království českém na počátku XX. století*. Praha: Zemský statistický úřad Království českého, 1908. ISBN neuvedeno.

Fond pro sirotky po padlých vojínech českých při České zemské komisi pro ochranu dítek a péči o mládež v království českém. Praha: „Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež“ v král. Českém, [b. r.]. ISBN neuvedeno.

MARDETSCHLÄGER, F. *Kurz gefasste Geschichte des Bisthums und der Diöcese Budweis zur Jubiläumsfeier ihres hundertjährigen Bestehens*. Budeis: Franz Mardetschläger, 1885. ISBN neuvedeno.

Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1915. Praha: Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež, 1916. ISBN neuvedeno.

RÁKOSNÍK, J.; TOMESŠ, I. a kol. *Sociální stát v Československu. Právně- institucionální vývoj v letech 1918 – 1992*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-30-8.

TŮMA, A. *Právní základy sociální péče o mládež v republice Československé*, Praha: Česká zemská komise pro péči o mládež v Čechách, 1925. ISBN neuvedeno.

Výroční zpráva České zemské komise pro ochranu mládeže v Čechách za rok 1918: Přehled desetileté činnosti České zemské komise. Praha: Česká zemská komise pro ochranu mládeže v Čechách, 1919. ISBN neuvedeno.

Periodika

Ausweis der im Monate März 1819 bei der k. k. Bezirkshauptmannschaft bezw. bei dem Bezirkskriegshilfsbüro in Krummau weiter eingelaufenen bezw. gesammelten Spenden. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 24, s. 3. ISSN neuvedeno.

Beseda česko-budějovická. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 101, s. 2. ISSN neuvedeno.

Beseda česko – budějovická. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 5, s. 2. ISSN neuvedeno.

Budova měšťanské školy u sv. Karla Bor. V Českých Budějovicích. *Farní věstník pro České Budějovice a okolní osady*. 1935, roč. V., č. 10, s. 12 – 133. ISSN neuvedeno.

Česká Beseda v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu. České Budějovice*. 1915, roč. 21, č. 92, s. 2. ISSN neuvedeno.

„České srdce“, národní výbor pomocný Praha II., Havlíčkovo nám. 34. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1918, č. 1, s. 4. ISSN neuvedeno.

Dar Českého akc. Pivovaru pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 73, s. 2. ISSN neuvedeno.

Dar. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 44, s. 2. ISSN neuvedeno.

Den v „Pomocném výboru“. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 66, s. 2. ISSN neuvedeno.

Der Wiener Kosmosverein für den Budweiser Witwen- und Waisenhilfsfond. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 77, s. 6. ISSN neuvedeno.

Der Witwen- und Waisen-Kauftag am Samstag, den 23. Dezember. Budweiser Zeitung. 1916, roč. 55, č. 98, s. 5. ISSN neuvedeno.

Dětský den. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1916, č. 38, s. 152. ISSN neuvedeno.

Deutsche Bezirkskommission für Fürsorge in Budweis. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 6, s. 4. ISSN neuvedeno.

Deutsche Bezirkskommission für Jugendfürsorge in Budweis. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 9, s. 4. ISSN neuvedeno.

Deutsche Bezirkskommission für Jugendfürsorge im Betreuungsbezirke Budweis mit dem Sitze in Budweis. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 5 – 6. ISSN neuvedeno.

Die Budweiser Blumentage. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 86, s. 9. ISSN neuvedeno.

Divadlo ochotnického spolku „Tyl“ v Čes. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 80, s. 3. ISSN neuvedeno.

Divadlo ochotnického spolku „Jirásek“. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 83, s. 2. ISSN neuvedeno.

Do „Útulku“!. *Mládeži česko-slovanské: příloha k „Záchraně mládeže“*. 1915, roč. VIII., č. 5, s. 33. ISSN neuvedeno.

Dramatický odbor „Učednické besídky“ v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 22, s. 2. ISSN neuvedeno.

Dramatický odbor „Učednické Besídky“ v Čes. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 8, s. 2. ISSN neuvedeno.

Dru. Aug. Zátkovi k 70. narozeninám. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 56, s. 1. ISSN neuvedeno.

Fond dra Aug. Zátky. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 70, s. 3. ISSN neuvedeno.

Fond zur Unterstützung hinterbliebener nach gefallenen Budweisern. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 7, s. 3. ISSN neuvedeno.

Für unsere Waisenkolonie. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 8, s. 4. ISSN neuvedeno.

Kaiserhuldigungsfeier der Budweiser deutschen Schuljugend. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 82., s. 5. ISSN neuvedeno.

Ke koncertům České hudební školy v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 6, s. 2. ISSN neuvedeno.

Koncert Hlaholu. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 13, s. 2. ISSN neuvedeno.

Koncert hudební školy Matice školské v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 5, s. 2. ISSN neuvedeno.

Kranzsaßspende. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 5, s. 2. ISSN neuvedeno.

Kriegsabende des Bundes der Deutschen in Böhmen. *Budweiser Zeitung*. 1915, roč. 54, č. 20, s. 7. ISSN neuvedeno.

Kriegsfürsorge. *Budweiser Zeitung*. 1917, roč. 56, č. 78, s. 3. ISSN neuvedeno.

Kriegslieder-Abende. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 30, s. 3. ISSN neuvedeno.

Kriegsliederabend mit lebenden Bildern. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 21, s. 5. ISSN neuvedeno.

Kroužek válečných invalidů v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 5, s. 2. ISSN neuvedeno.

K uctění jubilea dr. Augusta Zátky. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 72, s. 2. ISSN neuvedeno.

K uctění památky † Boh. Jeremiáše. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 6, s. 2. ISSN neuvedeno.

Malí pracovníci z našeho útulku v Červ. Dvorcích. *Mládeži česko-slovanské: příloha k „Záchraně mládeže“*. 1916, roč. X., č. 2, s. 12. ISSN neuvedeno.

Máme české srdce? *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 49, s. 2. ISSN neuvedeno.

Na polévkový ústav IV. obecné školy na lineckém předměstí. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 98, s. 2. ISSN neuvedeno.

Národní Jednota Pošumavská. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 39, s. 2. ISSN neuvedeno.

Ochotnický spolek „Tyl“ v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 13, s. 3. ISSN neuvedeno.

Okresní pomocná úřadovna válečná. *Jihočeské listy: neodvislý časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 71, s. 3. ISSN neuvedeno.

Osterwoche – Ostewoche! *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 28, s. 3. ISSN neuvedeno.

Péče o děti hladové. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1917, č. 13, s. 50 – 51. ISSN neuvedeno.

Péče o děti trpící nedostatkem výživy. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1918, č. 11, s. 43 – 44. ISSN neuvedeno.

Péče o raněné vojíny a o rodiny záložníků do války povolovaných. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 69, s. 1. ISSN neuvedeno.

Podporujte polévkové ústavy! *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 103., s. 3. ISSN neuvedeno.

Pokladně Matice školské v Č. Budějovické. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 58, s. 2. ISSN neuvedeno.

Polévkový ústav při IV. České obecné škole v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 71, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocná akce pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 67, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Čes. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 7, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu. České Budějovice*. 1918, roč. 24, č. 11., s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 13, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (podle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 18, s. 1. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 19, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 31, s. 1. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 75, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor (dle Českého srdce) v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 80, s. 3. ISSN neuvedeno.

Pomocný výbor v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 97, s. 3. ISSN neuvedeno.

Pro vdovy a sirotky po vojínech. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 1, s. 2. ISSN neuvedeno.

Pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 65, s. 3. ISSN neuvedeno.

Přehled činnosti České zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém v roce 1916. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1917, roč. VII., sešit 8, s. 115 – 126, s. 115 – 126, 219 – 270. ISSN neuvedeno.

Sbírka prádla ve prospěch válečných invalidů a sirotků po padlých vojínech. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 48., s. 2. ISSN neuvedeno.

Sbírký pro raněné vojáky nebo pozůstalé po nich. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1914, č. 26, s. 103. ISSN neuvedeno.

„Serafinské dílo lásky na záchranu opuštěné a mravně i nábožensky ohrožené mládeže české“. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1917, č. 25, s. 97 – 99. ISSN neuvedeno.

Sokol v Týně nad Vltavou. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 86, s. 3. ISSN neuvedeno.

Sokol v Žirovnici. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 94, s. 3. ISSN neuvedeno.

Sokolský obětní den k uctění památky Jindř. Fügnera. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 96, s. 3. ISSN neuvedeno.

Spende. *Budweiser Zeitung*. 1914, roč. 53, č. 149, s. 5. ISSN neuvedeno.

Spende. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 31, s. 4. ISSN neuvedeno.

III. otázka pro pastorální konference v r. 1915. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1917, č. 15 – 16, s. 57 – 64. ISSN neuvedeno.

Týden Červeného kříže v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 36, s. 2. ISSN neuvedeno.

Úkoly obce Česko-budějovické v době války. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 81, s. 1. ISSN neuvedeno.

V. výkaz příspěvků pro rodiny záložníků. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 71, s. 2. ISSN neuvedeno.

Váleční invalidé. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 57, s. 3. ISSN neuvedeno.

Vdovský a sirotčí fond c. k. zeměbr. Pluku č. 28. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1916, č. 3, s. 15. ISSN neuvedeno.

Velkolepý dar 10.000K věnovala Čes.-budějovická Záložna Pomocnému výboru. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 3, s. 2. ISSN neuvedeno.

Ve prospěch vdovského a sirotčího fondu pomocného veškeré ozbrojené moci. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 59, s. 2. ISSN neuvedeno.

Věstník České zemské komise, komisí okresních a odborových organizací pro péči o mládež: III. z České zemské komise: z výročních zpráv kolonií. *Ochrana mládeže, časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*. 1918, roč. VIII., sešit 5, s. 140 – 151, 153 – 156. ISSN neuvedeno.

Vojenský den. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 103, s. 2. ISSN neuvedeno.

Vůdce Čechů budějovických dr. Aug. Zátka. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 54, s. 1. ISSN neuvedeno.

V útulku. *Mládeži česko-slovanské: příloha k „Záchraně mládeže“*. 1915, roč. VIII., č. 6, s. 49. ISSN neuvedeno.

Weihnachtsbaum für arme deutsche Kriegerwaisen im Böhmerwalde. *Budweiser Zeitung*. 1917, roč. 56, č. 96, s. 3. ISSN neuvedeno.

Wohltätigkeits-Konzert. *Budweiser Zeitung*. 1916, roč. 55, č. 10, s. 4. ISSN neuvedeno.

XXII. Spendenausweis für die Frauen und Kinder der zu den Waffen gerufenen Mannschaften unseres Ergänzungsbezirkes. *Budweiser Zeitung*. 1914, roč. 53, č. 105, s. 4. ISSN neuvedeno.

XXXVI. výkaz darů, složených u purkmistrovského úřadu v Č. Budějovicích. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 4, s. 2. ISSN neuvedeno.

Založení odboru „České srdce vídeňského“ pro okres česko-budějovický. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 60, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Besednic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 21, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Bukovska. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 71, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Č. Krumlova. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 30, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Čes. Krumlova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 99, s. 3 – 4. ISSN neuvedeno.

Z činnosti Národní Jednoty Pošumavské. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 17, s. 3. ISSN neuvedeno.

Zemská komise pro ochranu a péči o děti v král. Českém. *Ordinariátní list Budějovické diecése*. 1915, č. 41, s. 163. ISSN neuvedeno.

Zemská úřadovna pro král. České c. k. rakouského válečného fondu vdovského a sirotčího v Praze II. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 84, s. 2. ISSN neuvedeno.

Z Hluboké. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 87, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Hluboké n. Vltavou. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 97, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Hluboké. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 69, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Horních Slověnic. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 9, s. 2. ISSN neuvedeno.

Z Ledenic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 76, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Ledenic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 1, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Lišova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 96, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Lišova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 97, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Lišova. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 100, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Netolic. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 104, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Netolic. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 60, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Počátek. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 71, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z polévkového ústavu IV. Obecné školy na lineckém předměstí. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 81, s. 2. ISSN neuvedeno.

Z Poříčí. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 10, s. 3. ISSN neuvedeno.

Zprávy o činnosti České zemské komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém v roce 1914, přednesené na valné hromadě dne 27. března r. 1915. *Ochrana mládeže: časopis pro soukromou i veřejnou péči o mládež*, 1915, roč. V, sešit 4, s. 121 – 126, 133 – 149, 189 – 238. ISSN neuvedeno.

Z Protivína. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 95, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Trhových Svin. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1914, roč. 20, č. 102, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Trhových Svinů. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 60, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Trh. Svinů. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 81, s. 3. ISSN neuvedeno.

Zu Gunsten der Osternsammlung des „Bundes der Deutschen in Böhmen“. *Budweiser Zeitung*. 1918, roč. 57, č. 26, s. 2. ISSN neuvedeno.

Z Velešína. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 25, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Velešína. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 65, ISSN neuvedeno.

Z Veselí n. L. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 66, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Vodňan. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 72, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Vodňan. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1915, roč. 21, č. 102, s. 6. ISSN neuvedeno.

Z Vodňan. *Jihočeské listy: neodvislý svobodomyšlný časopis pro zájmy českého jihu*. 1916, roč. 22, č. 17, s. 3. ISSN neuvedeno.

Z Vodňan. *Jihočeské listy: časopis pro zájmy českého jihu*. 1918, roč. 24, č. 68, s. 3. ISSN neuvedeno.

Elektronické zdroje

Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1922. *Tisk 1279: vládní návrh* [online]. Praha: Senát, 16. 2. 1922, [cit. 2017-01-22]. Dostupné z: http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T1279_00.htm.

Společnost pro církevní právo: judikatura: právní předpisy ČR upravující právní postavení církví a náboženských společností a další související otázky: 1918 – 1855: *134/1867 ř. z.*, [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, © 1999 – 2016, poslední editace stránky 12. 1. 2017, [cit. 2017-01-22]. § 2. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>.

Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1862: *zákon, daný dne 5.března 1862 pro král.České, Dalmatské, Haličské a Vladimírské s vojvodst.Osvětimským a Zátorským a velkovojev.Krakovským, pro arcivojev.Rakouské pod Enží a nad Enží, pro vojv.Horno a Dolnorakouské a Bukovinské, pro markr.Moravské, pro knížecí hrabství Tyrolské a zemi Vorarlberskou, pro kníž, hrabství Gorické a Gradišské, pro markr.Istriánské a město Terst s okšlkem, jímžto se vyměřují základní pravidla, sle nichž se mají uspořádati záležitosti obecní* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 5. 3. 1862, [cit. 2017-01-08], Částka IV., článek 2, 5. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1863: *zákon, jímžto se pořádají záležitosti domovské má platnost Čechách, v Dalmatsku, v Haliči s Krakovskem, v Rakousích pod Enží a nad Enží, v Salcbursku, Štyrsku, Korutanech, Krajině, Bukovině a Moravě, Slezku, Tyrolsku, Vorarlbersku a v Přímoří* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy

univerzity, 3. 12. 1863, [cit. 2017-01-08], Částka I. § 1; Částka II. § 5 – 7, 12, 21; Částka IV. § 24. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1901: *zákon, jak upotřebeno býti má částí správních přebytků hromadných pokladen sirotčích* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 3. 6. 1901, [cit. 2017-01-13], Částka XXVI, § 1 – 2. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

Virtuální knihovna právních předpisů: říšská sbírka zákonů: říšská sbírka, 1912: *zákon o příspěvku na výživu příslušníkův osob mobilisovaných* [online]. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 26. 12. 1912, [cit. 2017-01-22], s. 218, § 1 – 2. Dostupné z: <https://is.muni.cz/do/1499/el/estud/praf/ps09/dlibrary/web/rs.html>.

Prameny nevydané

SOA Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949). *Ochrana dětí a péče o mládež*, sign. II-C-9, č. kart. 1981.

SOA Třeboň, fond Biskupský archiv České Budějovice – Biskupská konzistoř České Budějovice 1785 – 1945 (1949). *Pamětní kniha biskupské konsistorní kanceláře*, časový rozsah (1784) 1893 - 1920, číslo knihy 108.

SOA Třeboň, fond Serafinské dílo lásky České Budějovice 1908 – 1950, inv. č. 1 *Protokolární kniha o výborových schůzích Serafinského díla lásky*, časový rozsah 1908 – 1918, číslo knihy 1.

Sekundární literatura

Monografie

Encyklopedie Českých Budějovic, 2. rozš. vyd. České Budějovice: Statutární město České Budějovice a NEBE s. r. o., 2006, s. 198. ISBN 80-239-6706-1.

HALÍŘOVÁ, M. *Sociální patologie a ochrana dětství v Čechách od dob osvícenství do roku 1914: disciplinace jako součást ochrany dětství*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012. ISBN 978-80-7395-486-4.

JAKŠIČOVÁ, D. *Dcery své doby?: školské sestry v českých zemích v letech 1851-1938 (1950)*. II. díl. České Budějovice: Jihočeské muzeum; Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2012. ISBN 978-80-7394-389-9.

KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumanna, 1995. ISBN 80-901602-3-9.

LENDEROVÁ, M.; HALÍŘOVÁ, M.; JIRÁNEK, T. *Vše pro dítě!: válečné dětství 1914 – 1918*. Praha: Litomyšl: Paseka, 2015. ISBN 978-80-7432-499-4.

LENDEROVÁ, M.; RÝDL, K. *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

RÁKOSNÍK, J.; TOMEŠ, I. a kol. *Sociální stát v Československu: právně- institucionální vývoj v letech 1918 – 1992*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-30-8.

SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Civilní kodexy: 1811-1950-1964*. Brno: Doplněk, 1993. ISBN 80-85765-08-X.

SKOŘEPOVÁ, M. *Ovdovění a osiření ve venkovské společnosti: panství Nový Rychnov (1785 – 1855)*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2016. ISBN 978-80-7394-591-6.

SRB, V. *1 000 let obyvatelstva českých zemí*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0712-3.

SRB, V.; KUČERA, M. *Vývoj obyvatelstva v českých zemích v XIX. století*. In EGERMAYER, F. *Statistika a demografie I*, Praha: ČSAV, 1959. ISBN nevedeno.

ZWETTLER, O. *Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900 – 1917*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984. ISBN nevedeno.

Periodika

JAKŠIČOVÁ, D. Matkami opuštěných? Působení Kongregace Školských sester de Notre Dame v sirotčincích. *Theatrum historiae: sborník prací katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2008, č. 3. ISSN 1802-2502.

Elektronické zdroje

Anna Henn von Henneberg-Spiegel [online]. ©2017 MyHeritage Ltd. [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://www.myheritage.com/names/anna_henn%20von%20henneberg-spiegel.

Bibliografie dějin českých zemí. *Josefína Chotková* [online]. Praha: Historický ústav AV ČR, 8. 2. 2017 [cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/319792#?id=DOWMjiIXS6tcPkMQCh86Q&pageSize=30&sorting=relevance>.

Česká Wikipedie. *Acta Curiae*. [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 30. 6. 2013 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Acta_Curiae.

Česká Wikipedie. *Josef Antonín Hůlka* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 6. 12. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Anton%C3%ADn_H%C5%AFka.

Česká Wikipedie. *Josef Taschek* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 12. 3. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Taschek.

Wikipedia. Anton Amon [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 29. 11. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: [https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Amon_\(Schauspieler,_1862\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Anton_Amon_(Schauspieler,_1862)).

Wikipedia. *Grete Hinterhofer* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 29. 11. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/wiki/Grete_Hinterhofer.

Kvalifikační práce

AMBROŽOVÁ, K. *Působení Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Českých Budějovicích: příběh černobílého květu města*. Praha, 2014. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra dějin a didaktiky dějepisu. Vedoucí práce D. Foltýn.

Černá, L. *Postavení jihočeských okresů v systému české a německé péče o mládež v meziválečném Československu*. Brno, 2006. Diplomová práce. FF MU. Historický ústav – FF. Vedoucí práce L. Fasora.

Talíř, V. *Deníky Josefa Taschka (1914 – 1920)*. České Budějovice, 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Historický ústav. Vedoucí práce Z. Bezecný.

Seznam použitých zkratk

1. BK Deutsche Bezirkskommission für Jugendfürsorge
2. BZ Budweiser Zeitung
3. ČZK Česká zemská komise pro ochranu dítek a péči o mládež v království Českém
4. DLK Deutsche Landeskommission für Kinderschutz und Jugendfürsorge
5. JL Jihočeské listy
6. K Koruna, korun (měna)
7. OK Okresní komise
8. SOA Třeboň Státní oblastní archiv
9. Srov. Srovnej
10. ZSK Zemská správní komise království Českého

Seznam příloh

Příloha č. 1: Do „Útulku“!

Příloha č. 2: V útulku

Příloha č. 3: Malí pracovníci z našeho útulku v Červených Dvorcích

Příloha č. 4: Josef Antonín Hůlka, českobudějovický biskup

Příloha č. 5: Dr. August Zátka, českobudějovický patriot

Příloha č. 6: Josef Taschek, purkmistr Českých Budějovic

Do „Útulku“! *

Zahaleno v bidné cary,
matkou vlastní odloženo —
napolo již skoro ztuhlé
ditko bylo nalezeno.

Zvědavě se zástup četný
nad robátkem ihned kloni —
dechem svým je zahřívají,
ba i slzy mnohý roní . . .

Přírůstek našeho útulku v Červených Dvorcích v roce 1914.

Ale ditka ujmouti se
nikdo nechce — každý praví:
Do „Útulku“ jen je dejte,
tam již vše se dobře spraví!

Do „Útulku“ odneseno —
a hle, tam v kratičké době
okřálo tak, že nepoznal
nikdo by již ono robě!

³⁰² Srov. Do „Útulku“!. *Mládeži česko-slovanské: příloha k „Záchraně mládeže“*. 1915, roč. VIII., č. 5, s. 33.

V útulku.

krubu dítek hodných
jaká rozkož, slast —
tu se zapomíná
na bol všechen, strast!

Tu vzduch čistý vane,
zášti všeho prost —
tu mni člověk, že snad
ráje stal se host!

Naši sirotci v Červených Dvorcích s ředitelem ústavu dp. P. Knappem z Vošova, katechetou dp. Milotou ze Sušice a ctih. sestrami vychovatelkami.

Tu líc každá září,
klid, mír na ní zřít —
ó tak jenom svatí
šťastni mohou být!

Očka všem tu planou,
na rtech radost, smích —
ó tak jen andělé
šťastni v nebesích!

Prokop Zatlěl.

³⁰³ Srov. V útulku. *Mládeži česko-slovanské: příloha k „Záchraně mládeže“*. 1915, roč. VIII., č. 6, s. 49.

☆☆☆

Malí pracovníci z našeho útulku v Červ. Dvorcích.

(Z útulku v Červených Dvorcích.)

Aj, jak dobře svědčí nám
v krásném Pošumaví,
čili jako rybky jsme,
veselí a zdraví . . .

Učení jde hravě nám,
i práce nás baví —
jeť útulek milý náš
domov všech nás pravý.

Denně Bohu děkujem
za to štěstí svoje,
že blaha jsme poznali,
lásky hřejné zdroje!

Prokop Zuletl.

☆☆☆

³⁰⁴ Srov. Malí pracovníci z našeho útulku v Červ. Dvorcích. *Mládeži česko-slovanské: příloha k „Záchraně mládeže“*. 1916, roč. X., č. 2, s. 12.

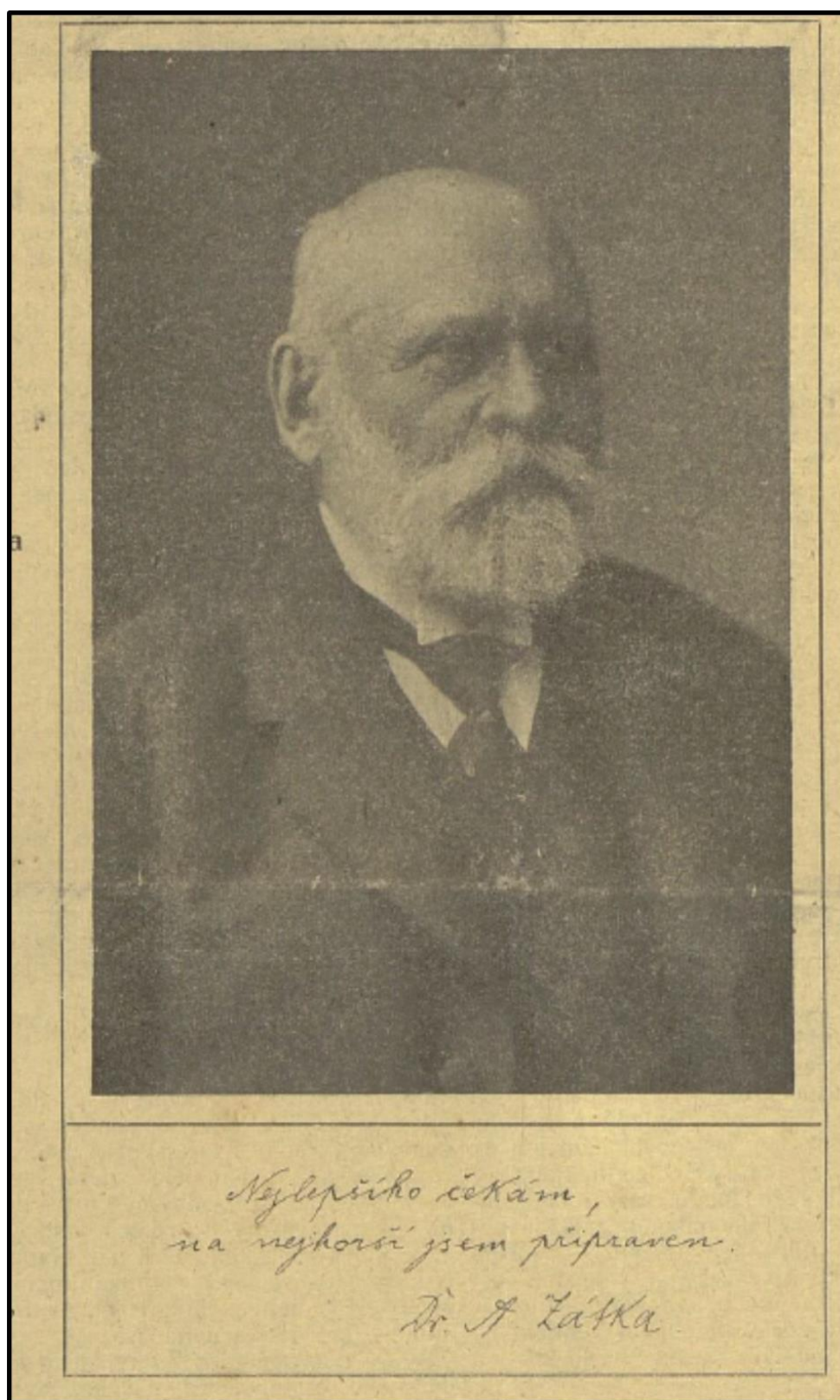

Příloha č. 4: Josef Antonín Hůlka, českobudějovický biskup³⁰⁵

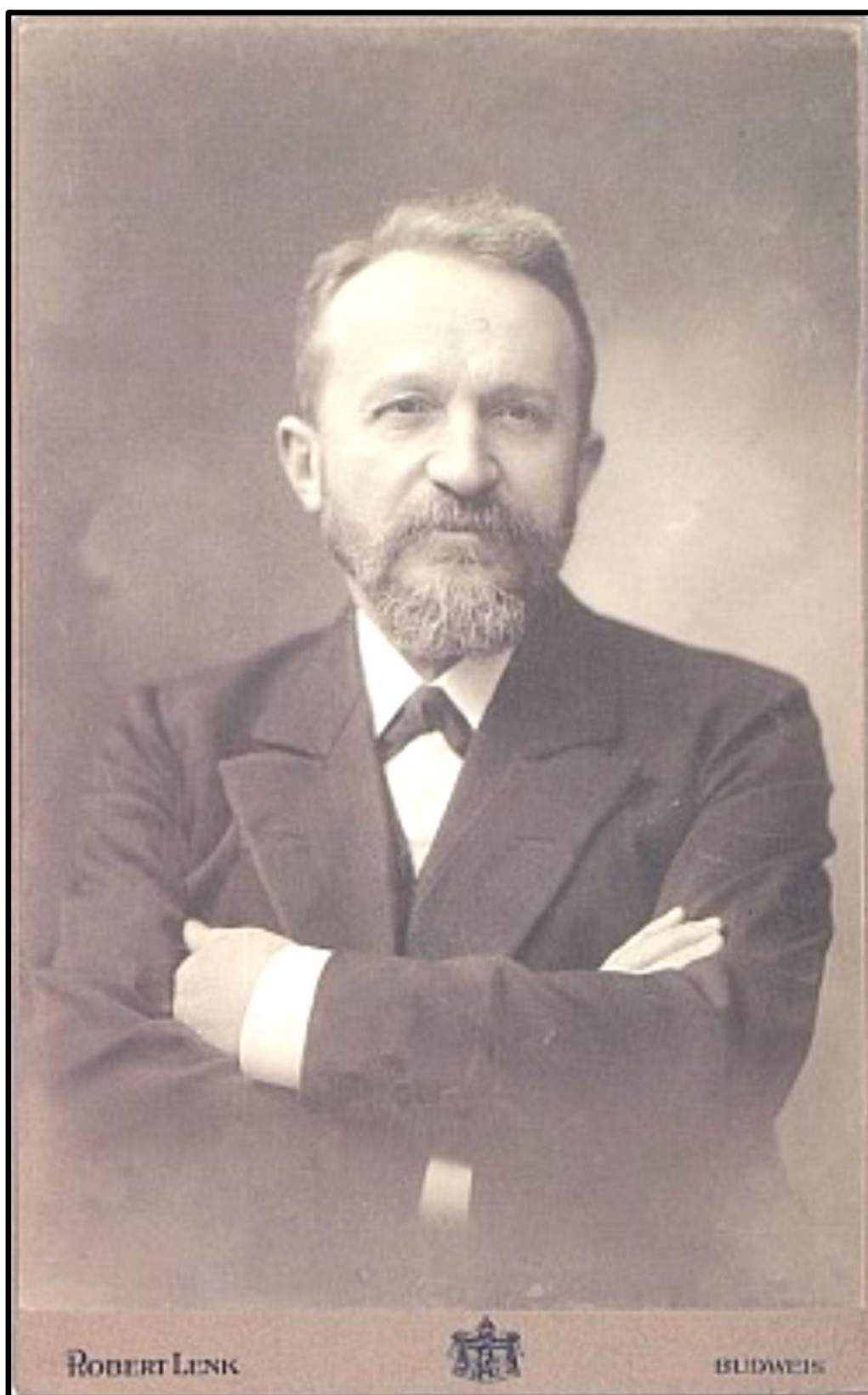
³⁰⁵ Srov. Česká Wikipedie. *Josef Antonín Hůlka* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 6. 12. 2016 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Anton%C3%ADn_H%C5%AFlka.

Příloha č. 5: Dr. August Zátka, českobudějovický patriot³⁰⁶

³⁰⁶ Srov. Dru. Aug. Zátkovi k 70. narozeninám. *Jihočeské listy: neodvislý časopis pro zájmy českého jihu*. 1917, roč. 23, č. 56, s. 1.

Příloha č. 6: Josef Taschek, purkmistr Českých Budějovic³⁰⁷

³⁰⁷ Srov. Česká Wikipedie. *Josef Taschek* [online]. Nadace Wikimedia, 2002, posl. editace 12. 3. 2017 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Taschek.

Abstrakt

Zavadilová, I. První světová válka a péče o sirotky v Jihočeském regionu. České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Klíčová slova:

Sirotek, 1. světová válka, Jihočeský region, veřejná péče, dobročinná péče

Tato bakalářská práce se věnuje péči o sirotky v Jihočeském regionu v letech 1914 – 1918. Nejprve je charakterizována veřejná péče o sirotky v království Českém vycházející z říšské legislativy a dobročinná péče o ně jako její nezbytný doplněk. Největší část práce se vztahuje k dobročinné péči o české sirotky na jihu Čech řízené Českou zemskou komisí pro ochranu dítek a péči o mládež, provozované katolickou církví a dobročinnými spolky. Ve zkratce je nastíněna dobročinná péče o německé sirotky v českobudějovické oblasti. Cílem je podrobněji popsat a přiblížit, dle dostupných materiálů, které subjekty se na péči o sirotky na jihu Čech podílely a jakým způsobem.

Abstract

Zavadilová, I. The First World War and care of orphans in Southern Bohemia region. České Budějovice 2017. Bachelor's thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Theological Disciplines. Thesis supervisor prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis. Th.D.

Keywords:

Orphan, First World War, Southern Bohemia region, public care, charity care

The following Bachelor's thesis deals with an orphan care in Southern Bohemia region from 1914 to 1918. In the very beginning there can be found a description of public care of orphans in the Kingdom of Bohemia based on imperial legislation. Charity care as an essential element of public care is defined as well. The most extensive part of the thesis is focused on charity care of Czech orphans in South Bohemia run by a charitable association which coordinated provisions of the entire charity child care in the Kingdom of Bohemia (Czech: Česká zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež). In addition, charity care of German orphans is briefly outlined. The main aim of the thesis is to introduce and characterize in detail what particular entities participate in orphan care in South Bohemia and in what way. The research was carried out with respect to data available.